

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ

М.П. ДРАГОМАНОВА

Історичний факультет

Кафедра міжнародних відносин та гуманітарних студій

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

На тему:

Стратегічні напрямки зовнішньої політики

Британії першої чверті ХХІ ст.

Роботу виконала:

Студентка 44-ІМВ групи

Денної форми навчання

Історичного факультету

Парамонова Валерія Артурівна

Наук. керівник – завідувач кафедри

доктор історичних наук, професор,

Заслужений діяч науки і техніки України,

Надзвичайний і Повноважний Посол України

Гуменюк Борис Іванович

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Оцінка ECTS: _____

Члени комісії: _____

(підпис)

Київ-2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ І КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	5
1.1. Історико-геополітичні передумови та основні етапи формування зовнішньополітичної діяльності Великої Британії.	5 5
1.2. Нормативно-правове забезпечення реалізації зовнішньої політики Великої Британії.	16 16
РОЗДІЛ 2. ПРІОРИТЕТИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ І БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В НОВІТНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ	21
2.1. Причини та наслідки Brexit.	21
2.2. Співробітництво між ЄС та Великобританією щодо врегулювання питань безпеки та оборони до та після Брекзиту.	29 29
2.3. Велика Британія як постійний член Ради Безпеки ООН та НАТО	34
РОЗДІЛ 3. НОВІТНІЙ ЕТАП І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БРИТАНСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН.	45
3.1. Витоки заснування українсько-британських міждержавних відносин: основні етапи та їх особливості.	45 45
3.2. Зовнішньо-політична допомога Великої Британії на початку повномасштабного вторгнення росії в Україну та подальші перспективи розвитку відносин Україна – Велика Британія.	61 61
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Перша чверть XXI століття для Великобританії характеризується таким процесом як Brexit. Цей процес для Британії був одним із найскладніших після закінчення Другої світової війни. Також варто зазначити, що цей процес був переломним не тільки для Великої Британії, а ще й для самого Європейського Союзу. Не дивлячись на складність цього процесу, цей етап поклав початок розвитку у багатьох напрямках як економічних, так і культурних.

Референдум червня 2016 року про вихід Великої Британії з ЄС був однією з найважливіших подій в Європі з часів падіння Берлінської стіни. 31 січня 2020 року Британія вже перестала бути членом Європейського Союзу.

Це приклад для України. Адже в сучасних реаліях тема європейської інтеграції для нашої держави дуже актуальна. Тому необхідно досліджувати досвід позитивних та негативних сторін європейської інтеграції та процес Brexit з ЄС Великої Британії.

Мета роботи – дослідити та проаналізувати процес Брекзиту та зовнішньополітичні пріоритети Великої Британії після виходу з Євросоюзу.

Визначена мета передбачає вирішення наступних завдань:

- дослідити історико-геополітичні передумови та основні етапи формування зовнішньополітичної діяльності Великої Британії;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення реалізації зовнішньої політики Великої Британії;
- висвітлити та проаналізувати причини та наслідки Brexit;

- охарактеризувати трансформацію співробітництва між ЄС та Великобританією щодо врегулювання питань безпеки та оборони після Брекзиту;
- визначити подальші перспективи розвитку відносин Україна – Велика Британія.

Об’єктом дослідження є : Великобританія та Європейський Союз першої чверті ХХІ ст.

Предметом дослідження є : стратегічні напрямки зовнішньої політики Британії першої чверті ХХІ ст.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків та списку використаних джерел і літератури. Загальний обсяг роботи 74 сторінок.

На сьогодні питання стратегічних напрямків зовнішньої політики Британії першої чверті ХХІ століття розкривається багатьма історіографами та дослідниками як вітчизняними так і закордонними. Серед них важливе місце займають роботи Гавінська, І-МС, Гомонюк А.А., Грубінко А.В., Дитюк В.З., Руденко К.В., Хостюк І.В., Юрчишин В., Володіна М.О., Джкринська С., Козицька Г., Крилов М.М., Ковальчук С., CODNER Michael та HILL Christopher. Кожні з цих наукових робіт дуже цікаві та структуровані та чітко описують кожен тему.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ І КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

1.1. Історико-геополітичні передумови та основні етапи формування зовнішньополітичної діяльності Великої Британії.

Після закінчення «холодної війни» глобальна архітектура безпеки відіграє все більш важливу роль у запобіганні конфліктам та заповненні прогалин у безпеці у слабких та порушених конфліктами державах. За останні два десятиліття спостерігалось швидке зростання миротворчих місій ООН, цивільної та військової миротворчої та моніторингової діяльності ЄС, а також поява великомасштабних миротворчих місій НАТО та коаліції від Балкан до Афганістану.

Велика Британія активно підтримувала ці події. Вона розширила нормативні межі міжнародних дій, наприклад, у галузі гуманітарного втручання та відповідальності щодо захисту, а також дублювання програм безпеки та розвитку. Лондон активно підтримує міжнародні зусилля щодо розвитку потенціалу: від англо-французької роботи над європейським військовим потенціалом до зміцнення установ ООН, таких як Департамент операцій з підтримки миру (ДОПМ) та Управління з підтримки миротворчості, до просування комплексного підходу НАТО та надання заходів підтримки військовим службам. Підтримувати подальший розвиток потенціалу Африканського союзу та країн, що надають війська в Африці та Азії. [1, с. 21-32]

Однак, останніми роками репутація Великобританії була підірвана її власними зловживаннями. Ірак та Афганістан піддали випробуванню

обороздатність Великобританії та послабили політичну волю, залишивши її другорядним гравцем у миротворчих операціях ООН. Фінансова криза весни 2009 року змусила Велику Британію скоротити підтримку розгортання військових сил, що ще більше послабило британський вплив. Оскільки вона серйозно займалась своєю фінансовою кризою протягом наступного десятиліття, незважаючи на велике бажання досягти військової та громадянської ефективності в Афганістані, тиск зростав з метою подальшого скорочення вкладу Великобританії в архітектуру багатостороннього конфлікту. Якщо ці зобов'язання й надалі скорочуватимуться, Великобританія опиниться у невідгідному становищі, сидючи за круглими столами у Нью-Йорку та Брюсселі, проповідуючи, але не домагаючись результатів. Більш того, без сильного керівництва Великобританії у певних галузях багато інституційних та нормативних недоліків та слабкостей, з якими стикається система, навряд чи будуть усунені. Зростання потреби у безпеці Статистика конфліктів підкреслює складність отримання корисних тенденцій з конфліктів.

Хоча цифри показують, що збройні конфлікти то збільшувалися, то зменшувалися з початку 1990-х років, вони залишаються одним із найгостріших викликів глобальної архітектури миру та безпеки у багатьох країнах. Росте разом із людською крихкістю та незахищеністю. Звичайно, традиційні конфлікти між державами не зникли, але дуже поширені інтернаціоналізовані форми конфліктів між державами, які часто перетинаються з організованою злочинністю та елементами тероризму.

У багатьох частинах Африки та на деяких південних кордонах Росії і частинах Близького Сходу, Південної Азії та деяких частинах Латинської Америки та Тихого океану держави та регіональні структури не можуть гарантувати безпеку та порядок, не кажучи вже про законне управління та правосуддя. Цей вакуум безпеки заповнюється різними міжнародними

гравцями, які забезпечують різні комбінації політичного контролю, військового та поліцейського потенціалу, а також функцій економічного та соціального розвитку. Спектр міжнародних угод варіюється від невеликих місій зі спостереження ЄС або ОБСЄ (Організація з безпеки та співробітництва в Європі) в колишніх радянських республіках до місій з розвитку, миротворчого розвитку ООН в Африці, великомасштабних місій ООН або змішаних військово-цивільних місій, таких як Конго чи Дарфур та великому апарату державного будівництва та міжнародної безпеки в Афганістані. Хоча загальний досвід бойових дій та конфліктів може демонструвати позитивні тенденції, немає жодних ознак того, що потреба у зовнішній підтримці для запобігання конфліктам, стабілізації та миробудування незабаром зменшиться. [1, с. 21-32]

Стратегічні моменти можна розглядати як перетин різних тенденцій, які сповнені можливостей, але які важко інтерпретувати та які можуть швидко розвиватися; час, коли неможливо запобігти важливих виборів із довгостроковими наслідками. У цьому випадку зближення тенденцій торкається Великобританії більш чутливо, ніж більшість її колег. Вони впливають на те, що традиційно було основним джерелом сили у безпеці та обороні Великобританії.

По-перше, епоха «після холодної війни» явно закінчилася. Країни вступили у епоху "постхолодної війни"; тобто щось зовсім нове. Це не дивно. Минуло понад двадцять років з дня падіння Берлінської стіни, а у 2011 році виповнилося двадцять років з дня падіння Радянського Союзу. Суперництво Сходу та Заходу, військовий імпульс, структура альянсу НАТО – все це зробило Великобританію повноправним учасником найважливішого аспекту світової політики – стало настільки недоречним, що холодна війна більше не мала жодної логіки. Але навіть це навряд чи є відправною точкою для роздумів про англійську безпеку. Тут не обійшлося без відлуння довгої конфронтації часів Холодної війни. Усі західні сили визнають, що в них занадто багато застарілих

систем озброєння, а деякі, як і раніше, приділяють надто багато уваги постійним силам, які готові вести спільну війну в самому серці європейського континенту. Нові члени Західного альянсу з Центральної та Східної Європи, як і раніше, схильні шукати західні гарантії проти російського тиску заради своєї життєво важливої безпеки, так само, як вони перейшли на інший бік під час холодної війни, щоб забезпечити захист від радянського тиску. Справді, після десятиліття слабкості та розчарованості у 1990-ті роки Росія пограла м'язами на пострадянському просторі, розв'язавши невелику війну проти Грузії та стала великим гравцем, більш наполегливо по відношенню до західних країн, намагаючись протистояти зовнішній політиці Заходу в ряді ключових областей, таких як нерозповсюдження ядерної зброї, міжнародне економічне управління та на регіональному рівні в Перській затоці та на Близькому Сході. Однак ця напруженість та анахронізми не означають навіть часткового повернення до холодної війни. Вони не здатні дестабілізувати європейський континент загалом (саме тому загрожує практично кожна криза холодної війни), не кажучи вже про домінування з їхнього боку в міжнародній політиці. Європа, звичайно, має багато проблем у безпеці, про які варто турбуватися, але вони не розподіляють ризики і витрати так широко, як це роблять великі конкуруючі альянси.

Вимоги про те, щоб Великобританія взяла на себе континентальні зобов'язання – аксіома з 1939 року – більше її немає. Великобританія могла б ухвалити рішення зберегти важливі елементи своїх старих зобов'язань у Центральній Європі з дипломатичних причин і зробити свій внесок у активне врегулювання кризи по всьому континенту, але це не є безпосередньою стратегічною необхідністю. До 1939 року лояльність до континенту збереглась і майже відразу стала суперечливою у стратегічному мисленні країни. [2, с. 7-19]

Імперативи Другої світової війни, а потім Холодної війни, зробили цю тему просто неактуальною до середини 1990-х років. Пряма стратегічна потреба

-захист королівства. Тому британським військам довелося вивести війська з Німеччини у два етапи; половина – до 2015 року, решта – до 2020 року. Це було політично немислимо навіть у 1990-х роках, коли Британія була явно відрізана від оборони континентальної Європи. Однак, СДСР ухвалила цю пропозицію без особливих коментарів. Другою важливою зміною у стратегічному середовищі Великобританії є занепад готовності та здатності основних європейських союзників взяти на себе повну відповідальність за оборону та безпеку у постконфліктному періоді. В умовах після Холодної війни, як описує Роберт Купер, Європа здійснює свою владу, «існуючи», а не «роблячи»; це сила магнетизму, а не сила проектування, і це підкреслює зростання скептицизму серед європейських суспільств щодо корисності військової сили для вирішення поточних проблем. [2, с. 7-19]

Виходячи з аналізу історичних джерел та розвитку вітчизняної та зарубіжної історії, історію участі Великої Британії в євроінтеграційних процесах до створення ЄС можна поділити на такі періоди:

- 1) 1945-1956 рр. – пошук місця у світовій та європейській політиці в нових геополітичних умовах;
- 2) 1957-1961 рр. – часткова переорієнтація на Європу;
- 3) 1961-1973 рр. – вступ до ЄС;
- 4) 1973-1990 рр. – адаптація в Співтоваристві. [9, с. 104]

Друга світова війна наблизила Британію до Європи з її проблемами та перспективами. Міністерство закордонних справ стало центром урядових дискусій щодо майбутнього устрою Європи, в яких провідне місце займало питання політичної та військової інтеграції західноєвропейських держав. У відповідь на пропозицію міністра закордонних справ Бельгії у вигнанні П.-А. Спаака щодо створення "Європейської спільноти" в червні 1944 р.

дипломати МЗС від імені міністра Е. Ідена написали меморандум, який планував об'єднати регіон. Цей документ охоплює питання безпеки, спрямовані на запобігання подальшій німецькій агресії. Передбачалася розробка системи договорів про безпеку між Великобританією та Францією в рамках "Європейської комісії ООН" з можливою участю інших західноєвропейських держав. Проте прем'єр-міністр У. Черчилль виступив проти такого альянсу на чолі з Великобританією, зважаючи на її статус світової держави. Він побоювався, що Сполучені Штати зі створенням Західноєвропейського Союзу визнають недоцільним надавати гарантії безпеки Європі. Тому в липні 1944 р. було вирішено не включати країну в регіональні інтеграційні проекти. Натомість у листопаді 1944 року Міжвідомчий штаб післявоєнного планування дійшов висновку, що в контексті зміни міжнародної ситуації для Великобританії важливо отримати потужний альянс шляхом створення Західноєвропейської групи безпеки, яка мала включати Францію, Бенілюкс і Скандинавію, а в майбутньому і Німеччину. Така організація мала тісно співпрацювати з країнами Співдружності та США, щоб протистояти радянському впливу на Західну Європу. Ці та інші проекти європейської військово-політичної інтеграції та британської політики в Європі демонструють відсутність на той час державної європейської політичної стратегії.

Створення НАТО не означає автоматичного вирішення всіх проблем оптимізації військово-політичного співробітництва країн регіону. Під час обговорення планів переозброєння Німеччини була відроджена ідея створення європейської армії. Цікаво, що першим таку ідею запропонував У. Черчилль. Виступаючи на засіданні Ради Європи в Страсбурзі 11 серпня 1950 року, цей політик, уражений загостренням протистояння між блоками та початком Корейської війни, запропонував прийняти резолюцію, яка закликала західноєвропейські країни об'єднати свої армії під Рамки Корейської війни.

Об'єднане командування співпрацювало зі Сполученими Штатами та Канадою, щоб запобігти та відбити можливу радянську атаку за участю німецьких військ. Однак такі ініціативи суперечили позиції лейбористського уряду.

У лютому 1992 року Сполучене Королівство підписало Маастрихтський договір, зберігаючи тим самим свій особливий статус. Найвирішальнішим впливом на політику Британії щодо ЄС після 1992 р. був розкол всередині Консервативної партії. Лідери консерваторів розуміють, що Британія може забезпечити свої інтереси та вплив у світі лише шляхом координації дій з європейськими партнерами, і її значення як партнера Сполучених Штатів значно зростає в очах Вашингтона, якщо вона розташована в центрі Європи, а не на його периферії.

У березні 1996 р. Велика Британія, виступаючи на міжурядовій конференції з перегляду інституційних засад Європейського Союзу, зайняла тверду позицію на користь посилення конкурентоспроможності ЄС. Майбутнє розширення та реформування сільськогосподарської політики Європейського союзу. Погляди Великої Британії щодо спільної зовнішньої політики та політики безпеки є послідовними. Лондон завжди прагнув відігравати провідну роль у цій сфері. Водночас Великобританія вважає, що спільна зовнішня політика не може замінити національну політику, і сповнена рішучості підтримувати міжурядовий характер такої співпраці на основі принципу однаковості. Таким чином, під час правління консерваторів роль Великої Британії в розвитку інтеграційних процесів відповідає можливостям, якими країна найбільше володіла в певних аспектах інтеграційних проблем, а потім була перешкодою для розвитку європейської інтеграції.

Якісний перелом у позиції Великої Британії щодо євроінтеграції стався у 1997 р., коли до влади прийшла «Нова лейбористська партія» на чолі з Т. Блером. Саме Лейбористська партія скерувала свою країну до євроінтеграції, що

значною мірою забезпечило їм перемогу. У Лондоні було ясно, що неприєднання до ЄВС завадило досягненню мети, поставленої Блером: повернення Великобританії лідерства в Європейському Союзі. У 1999 році, після того як більшість країн ЄС перейшли на євро уряд, лейбористський керівництво розпочало пропагандистську кампанію на користь членства. У жовтні під керівництвом Блера та за участю провідних політиків, що представляють основні партії, було створено міжпартійне об'єднання «Британія в Європі». Однак істотно похитнути позиції євроскептиків йому не вдалося. Перед загальними виборами 2001 року протистояння між двома основними партіями зростало: Лейбористська партія звинувачувала консерваторів у витісненні країни з ЄС, а консерватори стверджували, що правляча партія допомагає створити європейську супердержаву.

Після рішень Кельнського саміту дебати в Європі щодо питань безпеки стали ще гострішими. Цьому сприяли події в Косово та військові дії НАТО проти Сербії в 1999 р. Головним учасником залишалася Великобританія. На англо-італійському саміті 19-20 липня 1999 р. у Лондоні були запропоновані спільні ініціативи, пов'язані з оглядом і навчанням потенціалу ЄС у сфері операцій зі збереження миру, їх військових і невійськових аспектів з діями НАТО. Важливу роль у подальшому розвитку ЄПБО знову зіграла франко-британська зустріч 25 листопада 1999 р., головним результатом якої став заклик до Ради Європи з пропозиціями щодо створення бойових сил швидкого реагування (далі - РСР) ЄС на рівні корпусів у кількості 50-60 тис. осіб з відповідними матеріально-технічними засобами, емоційними засобами розвідки, а при необхідності також частинами ВПС і ВМФ, можливістю їх розгортання в районі операцій на термін до 60 днів. Країни висловили готовність надати свої оперативні командні центри багатонаціональним командним структурам ЄС, а Велика Британія прийняла історичне рішення

направити своїх представників до спільного штабу Єврокорпусу. Було наголошено на необхідності тісної співпраці між Європейським Союзом і НАТО. Пропозиції наради знайшли відображення в підсумкових документах саміту Європейської ради в Гельсінкі 10-11 грудня 1999 р. так звана «головна мета» передбачає створення в 2003 р. Європейської РСР для здійснення антикризової та миротворчої діяльності операції в рамках «пктерсберзької місії». Передбачалося, що EUSR буде створено як колективні збройні сили країн Співдружності, а не як європейську армію, на чому наполягала британська сторона. Лондон відхилив ініціативу створення постійного командного центру EUSR, віддавши перевагу системі координації між національними військовими частинами. При цьому британці погодилися створити відповідну інфраструктуру, засоби розвідки, зв'язку та управління об'єднаними силами, а також надати підрозділи авіації та військово-морських сил ЄССР. 20 листопада 2000 року міністри закордонних справ і міністри оборони країн ЄС взяли участь у конференції, присвяченій зобов'язанням і розподілу військових ресурсів. Рада ЄС розробила детальний список EUSR, згідно з яким планувалось, що країни-члени нададуть асоціації понад 100 тисяч солдатів, 400 бойових літаків і 100 кораблів. Створення штабної структури ЄС почалося в 2001 році. Великобританії планувалося надати посаду першого заступника командувача армією. Всі країни НАТО та країни-кандидати на членство в Європейському Союзі були запрошені приєднатися до EUSR. У листопаді 2000 року ЄС розпочалося створення команди з 60 000 осіб, яка до 2005 року зросла до 150 000.

Таким чином, як показав високоефективний імпульс формування політики безпеки та оборони ЄС наприкінці 1990-х років, Великобританія, переглянувши усталені євроскептичні підходи, стала провідною країною у розвитку політичної складової Союзу, що дозволило британській історії стверджувати про

«європеїзацію» її іноземних політиків. Повному розумінню природи стратегії розвитку Великої Британії в СЗППБ сприятиме визначення основних причин зміни позиції країни в цій сфері європейської політики. [9, с. 205-207]

Аналізуючи та досліджуючи тему формування зовнішньополітичної діяльності Великої Британії більш детально з огляду не тільки на інтеграцію, а ще й фактичний та час Брексіту можна виділити наступні етапи:

- 1) Формування вектору зовнішньої політики У. Черчиллем доктрина «Трьох сфер впливу» у другій половині ХХ століття.
- 2) Завершальний етап політики щодо євроінтеграції за часів урядів М. Тетчер.
- 3) Поміркований єврооптимізм Джона Мейджера.
- 4) Формування монополярної ситстем світу на чолі з США.
- 5) Тактичні підходи щодо європейської інтеграції з часів Маастрихтського процесу. [13, с 25-34]
- 6) Правління урядів на чолі з Д. Кемероном
 (Невід’ємною складовою історії відносин Великої Британії з ЄС став період правління урядів Д. Кемерона (травень 2010 – липень 2016 рр.). Однак доводиться констатувати, що у вітчизняній історіографії дослідження проблем участі країни в європейській інтеграції зазначеного періоду практично відсутні. Серед нечисленних публікацій відзначимо статтю І. Судака, в якій автор окреслив окремі аспекти зовнішньої політики і політики безпеки консерваторів у відносинах із США та Європою.) [12, с. 3]
- 7) «Глобальна Британія» у період постбрексіту (2016-2021 рр.) [31, с. 98]

8) Реакція ВБ на нові виклики історії та посилення ролі Британії на міжнародній арені. [23, с. 51-63]

Глобальна архітектура безпекової політики в останні десятиліття безумовно відіграє важливу та стратегічну роль для запобігання конфліктам та стабільності на міжнародному рівні. Великобританія грає важливу роль у підтримці багатьох миротворчих місій таких як ООН, діяльність ЄС та НАТО від Балкан до Афганістану.

Не дивлячись на постійну еволюцію підходу до вирішення конфліктів та різноманітність міжнародних гравців питання безпекової загрози розповсюджується на велику кількість регіонів світу. Хоч «холодна війна» і стала минулим, але у цьому контексті Великобританія завжди зберігає своє лідерство та допомагає забезпечувати мир у світі. Однак, треба розуміти, що нові реалії потребують нових рішень на підходів.

Отже, стратегічні історико-геополітичні напрямки Великої Британії почали мінятися в ході своєї еволюції. Ці зміни в першу чергу вплинули на декі ярликові та тематичні зобов'язання Британії на міжнародній арені. Цей етап дав переосмислити та деяким чином змінити вектор розвитку цільових подій, що певним чином поміняли та дали «свіжий ковток повітря», який показав Сполученому Королівству варіант дипломатичного та проактивного врегулювання конфліктів на континентальному рівні та не брати на себе весь тягар та обов'язок вирішувати проблеми постійно стрімкорозвиваючого світу. Підхід до вирішення нагальних проблем став зовсім по-іншому трактуватися у внутрішній політиці, що як результат став презентуватися у зовнішній політиці іншим чином. Слід аналізувати цей факт та приймати його для реформування та перекваліфікування ролі Великої Британії на «великій шахівниці».

1.2. Нормативно-правове забезпечення реалізації зовнішньої політики Великої Британії.

Нормативно-правове забезпечення є базисом для здійснення як зовнішньої, так і внутрішньої політики і має безперечно великий вплив на безпекову політику країни. Розглядаючи документи Великої Британії можна побачити певну систему, де завдяки неї відбувається послідовна та ефективна реалізація державних проектів в сфері міжнародних відносин.

Фактично, правовою основою для функціонування системи та впровадження процесу стратегічного планування на національному рівні є «Закону про обов'язкове планування та закупівлі», прийнятий парламентом у квітні 2004 року. Але цей документ визначає політику уряду Великої Британії щодо створення систем стратегічного планування лише на регіональному та місцевому рівнях. У ньому не згадуються такі фактори, як планування в секторі безпеки країни. Закон про обов'язкове планування та закупівлі вимагає від місцевих органів влади дотримуватися принципів національної політики під час розробки місцевих та регіональних стратегій. Значна кількість «дочірніх» документів стратегічного планування провінції Великобританії (Англія, Шотландія, Уельс та Північна Ірландія) рухаються до спільних тенденцій: посилення «сталого розвитку» (sustainable development) як центральної ідеї системного зонування; забезпечити узгодженість стратегічного планування за допомогою підходу "просторового планування" (територіального планування); збільшити здатність системи виробляти стабільні результати; підзвітність і прозорість системи стратегічного планування.

Незважаючи на територіальну незалежність провінцій Великобританії, уряд все ще розробляє стратегічний документ на національному рівні. Тому, 7

березня 2005 році було схвалено стратегію сталого розвитку британського уряду "Безпека майбутнього", за вказівками королеви, було подано до парламенту замість попередньої стратегії «Краща якість життя».

Стратегія включає наступні компоненти: «Розробка ключових принципів стратегії сталого розвитку», «Допомога людям зробити кращий вибір», «Принципи спільної економіки для планети: стале виробництво та споживання», «Подолання найбільшого виклику: зміна клімату та енергетичні проблеми», «Майбутнє без жалю: захист природних ресурсів і покращення навколишнього середовища», «Від локального до глобального: створення стійких суспільств і більш справедливого світу», «Забезпечення реалізації стратегії». Стратегія базується на зобов'язаннях Європейського Союзу щодо впровадження національних стратегій сталого розвитку, хоча ці зобов'язання не є юридично обов'язковими. Уряд і провінційні органи влади визначили, що метою стратегічного планування є не тільки досягнення ефективності процесу, але й пошук механізмів планування, які підтримують сталий розвиток. Стратегія включає близько 48 індикаторів високого рівня, які будуть оцінювати ефективність сталого розвитку. До речі, стратегія уряду жодним чином не визначає британську державну політику у сфері безпеки.

Традиційним документом, що оцінює та визначає політику Великої Британії у сфері безпеки, є "Огляд оборонної стратегії", остання версія якого була розроблена в 1998 році, після появи нового для цієї країни уряду. Основою для впровадження огляду стала промова королеви від 14 травня 1997 року.

Стратегічний оборонний огляд охоплює період до 2015 року аналізує та оцінює безпекову та оборонну політику в довгостроковій перспективі – до 2030 року (військово-технічна політика, аналіз проінформованості та можливих загроз).

Зміни в секторі безпеки, які відбулися після 11 вересня 2001 року, призвели до створення нового документа - доповнення до існуючого Стратегічного огляду оборони "Огляд стратегічної оборони - нова глава" (Strategic Defense Review: A New Chapter), опублікованому в липні 2002 року. Його головною метою є визначення політики безпеки та оборони Великої Британії щодо потреб боротьби з тероризмом. Документ має такі розділи: «Передумови для створення нового розділу», «Боротьба з іноземним тероризмом», «Людський фактор», «Міжнародні організації», «Питання оборони, безпеки країн», «Доступні та можливі ресурси», «Заключні правила».

Специфіка стратегічного планування Міністерства національної оборони включає розробку стратегічних планів для відповідних оперативних сфер, що належать до сфери управління Міністерства.

Ієрархія нормативних та керівних документів системи стратегічного планування Великобританії, зокрема у сферах безпеки та оборони, традиційно завершується серією програмного та документного планування національної оборони, що охоплює всі напрямки діяльності збройних сил. [17, с. 141-144]

В березні 2008 року була прийнята стратегія національної безпеки Великої Британії – «Безпека у взаємозалежному світі. Документ став першим в історії Великої Британії, в якому було реалізовано зусилля щодо формування основних цілей і завдань у сфері захисту національної безпеки. Загрози опрацьовані в Стратегії версії 2010 року (зі змінами).

По-перше, це тероризм. У стратегії йдеться, що Велика Британія стикається з постійною загрозою з боку насильницьких екстремістів, які діють під прапором ісламу.

Друга загроза – розповсюдження зброї масового ураження. Ця стратегія передбачає необхідність контролю за дотриманням режиму нерозповсюдження

зброї масового знищення, спрямованого на запобігання доступу терористичних груп до виробництва та векторних технологій.

Третя загроза – організована транснаціональна злочинність. Сучасна організована злочинність має транснаціональний характер. У деяких регіонах світу він навіть замінив механізми державного управління. Для Британії організована злочинність стає реальною та надзвичайно гострою загрозою.

Четверта загроза – світова нестабільність, збройні конфлікти та слабкість держав. Збройні конфлікти міждержавного та внутрішнього характеру тривають і досі. Заходи з попередження конфліктів не завжди ефективні. [16, с. 21-22]

Історичними основами і концептуальними засадами стратегії зовнішньополітичної діяльності Великобританії є глобальна архітектура безпекової політики та нормативно-правове забезпечення країни, що є фундаментальним.

Протягом останніх десятиліть архітектура глобальної політики безпеки відіграла ключову роль у підтримці міжнародної стабільності та запобіганні конфліктам. Великобританія, яка залишається одним із головних учасників миротворчих місій ООН, ЄС і НАТО, продовжує виконувати свою важливу роль у забезпеченні миру в багатьох інших регіонах світу. Проте зростаючі виклики нового світового порядку вимагають постійного оновлення стратегій і підходів до вирішення міжнародних конфліктів.

Стратегічні зміни в історичній та геополітичній орієнтації Британії демонструють необхідність переосмислення та переорієнтації її міжнародної політики. Ці зміни впливають на зобов'язання країни на міжнародній арені та вимагають нового підходу до вирішення глобальних проблем. Важливо проаналізувати ці зміни та прийняти їх, щоб продовжувати реформи та коригувати роль Британії у світі. Новий підхід до вирішення глобальних

проблем вимагає інноваційних стратегій і співпраці з іншими країнами та міжнародними організаціями. Тільки шляхом активного аналізу та адаптації до змін Великобританія зможе зберегти свою впливову позицію та зробити внесок у міжнародну стабільність і безпеку.

Нормативно-правове забезпечення сфери безпеки є важливим фактором забезпечення стабільності та ефективного управління країною. У Великій Британії це питання вирішується через систему стратегічного планування, яка включає розробку стратегічних документів, таких як стратегія сталого розвитку «Безпека майбутнього». Хоча законодавчих вимог щодо цих документів немає, уряд продовжує активно розробляти стратегічні плани, особливо в оборонному секторі.

Стратегічний план Міністерства оборони Великої Британії зосереджений на міжнародних викликах, зокрема тероризму, який вважається серйозною загрозою. Ця стратегія виражена в стратегії національної безпеки, в якій тероризм також розглядається як одна з головних загроз. Правова база безпеки Великобританії вирішує низку проблем, включаючи тероризм, розповсюдження зброї масового знищення та збройні конфлікти. Це відображено в заходах із впровадження правових стандартів, створення спеціальних агенцій та покращення обміну інформацією для реагування на ці загрози та виклики.

Велика Британія продовжує вдосконалювати свою законодавчу базу та стратегічне планування для забезпечення національної безпеки та стабільності, враховуючи нові глобальні виклики та сучасні загрози.

РОЗДІЛ 2. ПРІОРИТЕТИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ І БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В НОВІТНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ

2.1. Причини та наслідки Brexit.

Великобританія є однією з специфічних країн Європи і причиною цього є, як її історичне минуле, так і її географічне положення, яке виділяє Британію серед інших європейських держав. Питання виходу Сполученого королівства з Європейського Союзу сколихнуло зовнішнє та внутрішнє суспільство. Припинення членства було неминучим на наш погляд і це є результатом загострених протиріч між ЄС та Британією, що склалися в результаті багатьох чинників. Референдум у червні 2016 року на вихід з ЄС був однією з найважливіших подій в Європі з часів падіння Берлінської стіни 1989 року.

У післявоєнний період економіка Британії пережила достатньо значний спад і почала набирати силу тенденція до євроінтеграції. Однак, прийшов час, коли Великобританія стала приймати рішення про вступ до Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС), це питання викликало багато питань і суперечок, що призвели до нестабільності. Британія завжди дистанціювалася від материкової Європи, зосереджуючи свою політику на країнах Співдружності та Сполучених Штатах Америки. Термін «європейська інтеграція» розглядається та розуміється у Великій Британії як співпраця в державних угодах між різними країнами. Пріоритетом цих угод була економічна інтеграція та співробітництво між країнами, регіонами та бізнесом. Для інших держав-членів європейська інтеграція має набагато ширше та глибше значення. Розбіжності в цілях і кінцевих цілях інтеграційного процесу спричинили конфлікти між британським урядом та урядами інших держав-членів ЄС. Тому Франція у перших спробах Великобританії стати членом двічі накладала вето на її вступ до ЄС.

Як зазначали експерти, Велика Британія фактично вступила до ЄС на особливих умовах, які завжди відстоювала в майбутньому, залишаючись осторонь від багатьох інтеграційних процесів. Наприклад, уряд Британії відмовився підписати Хартію Європейські співтовариства у 1989 році про основні соціальні права працівників. Приєднавшись до ЄС, Великобританія фактично продовжила багатовікову британську геополітичну традицію, перешкоджаючи політичній консолідації Європи.

Відповідно до статті 50 Договору про ЄС «Будь-яка держава-член може прийняти рішення про вихід із Союзу відповідно до своїх конституційних вимог. Держава-член, яка вирішила вийти з Союзу, повідомляє про своє бажання Європейську Раду. Беручи до уваги вказівки Європейської Ради, Союз вступає в переговори з цією державою та укладає угоду, який встановлює умови виходу з урахуванням правил майбутніх відносин із Союзом. На основі цієї норми, вперше закладеної Лісабонським договором (стаття 49 А), який набув чинності 1 грудня 2009 року, було розпочато процес під назвою «Brexit». Щодо самого поняття «Брекзит», то назва, по суті, характеризує всі дії, пов'язані з процедурою виходу Великої Британії з Європейського союзу.

Цей процес почався у 2015 році, коли члени Консервативної партії та Партії незалежності Великобританії стверджували, що британський народ не мав можливості висловитися з 1975 року, коли вперше було піднято питання про вступ країни до ЄС. У відповідь на ці заяви прем'єр-міністр Девід Кемерон пообіцяв провести референдум для «вирішення європейської проблеми в британській політиці».

Тому 28 травня 2015 року уряд Кемерона представив Палаті громад питання про проведення референдуму щодо подальшого членства в Європейському Союзі до кінця 2017 року. В тому ж році 10 листопада Д.

Кемерон повідомив президента Європейської ради Д. Туска щодо вимоги реформування Європейського Союзу.

Вимоги в основному стосувались роботи фінансової системи Великобританії, обмежень щодо інтеграцію, якщо вони протилежні інтересам Великобританії, і обмежень доступу до системи соціального забезпечення для працівників-іммігрантів. 19 лютого 2016 року між Великобританією та Європейським Союзом було досягнуто угоди про особливий статус, в якій уряди Великої Британії та ЄС досягли певного компромісу. Механізми, викладені в цій угоді, набудуть чинності лише в тому випадку, якщо Велика Британія продовжує залишатися членом ЄС. Тоді більшість британців підтримали цю угоду, що дало Кемерону підстави сподіватися на позитивний результат референдуму, призначеного на 23 червня 2016 року.

На референдумі було лише одне питання: «Велика Британія повинна залишитися в Європейському Союзі чи вийти з Євросоюзу?» Результат референдуму став справжньою несподіванкою для всього світу: перемогли прихильники виходу з ЄС. 17,4 млн голосів (51,9%) проти 16 млн. голосів. 1 млн голосів (48,1%), які вважають, що залишитися в ЄС потрібно. Що стосується наслідків цього процесу, то можна сказати з впевненістю, що вони відбудуться як для Великобританії, так і для ЄС. [24, с. 310-312]

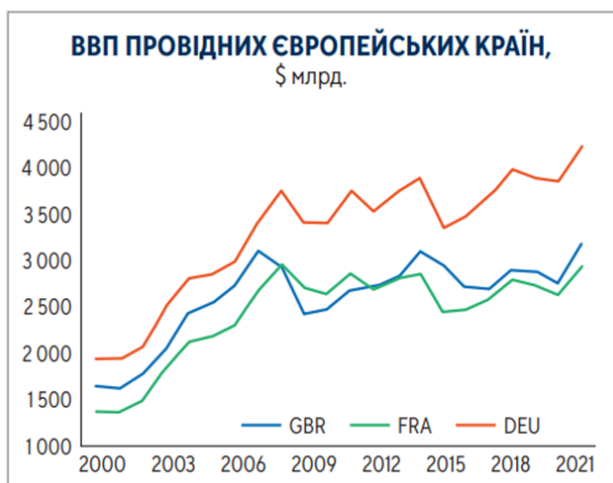
Міжнародна спільнота намагається з'ясувати причини, які спонукали 51,9% опитаних британців проголосувати за вихід з ЄС на референдумі 23 червня 2016 року. Однак причина дуже проста і британців можна зрозуміти. Окрім престижу свого членства в Європейському Союзі, свого впливу на світову економіку та політику, та надійної надійності від своїх сусідів з ЄС, Великобританія достатньо багато віддавала. Самі британці вважають, що членство у ЄС завдавало їм більше витрат, збитків їх добробуту та стримувало розвиток їх країни.

Після того як Велика Британія здійснила Brexit, на посаду прем'єр міністра замість Кемерона обійняла Тереза Мей. Для якісного контролю за імміграцією та вкладання торговельних угод, вона висловила пропозицію виходу з єдиного ринку, а також митного союзу. Під час цього виникли певні труднощі, які включали питання пов'язані з кордонами Пн. Ірландії та Республікою Ірландією. Згідно з високим рівнем недовіри щодо результативності її дій, вона пішла у відставку. Наступним прем'єр міністром Великобританії став Борис Джонсон. [19, с. 84-85]

З «Аналітичної записки» Razumkov centre можна зробити певне зведення інформації про динаміку економічного розвитку Великобританії під час членства і після Brexit. Побачити як позитивні так і негативні наслідки реінтеграційного процесу.

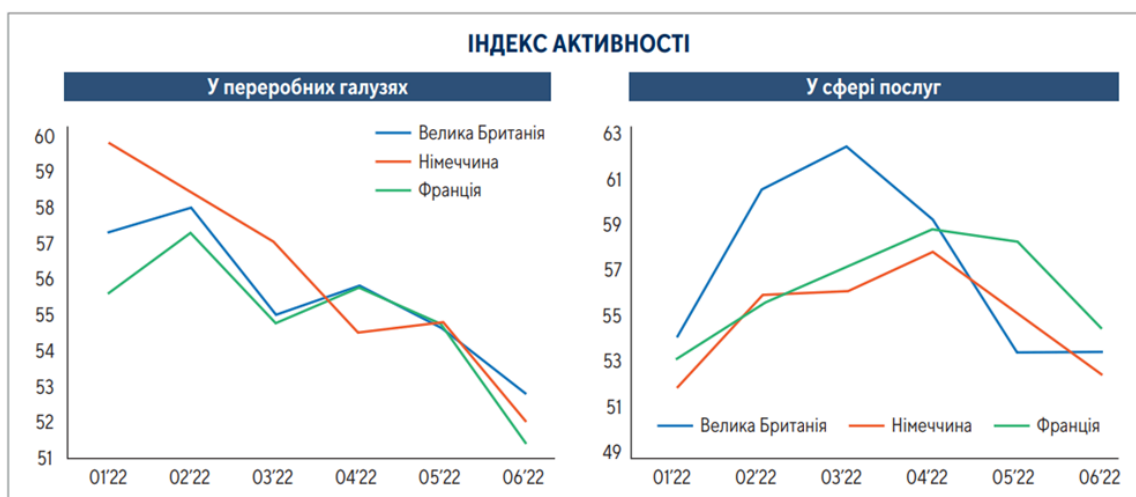
До Глобальної фінансової кризи 2008-2009 рр. розвиток економіки мав стійкий характер, як і інші провідні країни світу. Позитивна економічна динаміка, низький рівень інфляції, конкурентні підприємства, експансія інвестицій, розвинуті валютні ринки і ринки капіталів — характерні ознаки розвитку провідних європейських країн. Однак, фінансова криза суттєво змінила характер економічних показників. Після кризи ВБ, як і більшості інших партнерських країн, не змогла належно відновитись, а боргові проблеми ЄС у I половині 2010-х років «законсервували» економічну динаміку провідних європейських країн. [32, с. 3]

Посткоронавірусна криза мала значно менший негативний вплив на макроекономічну динаміку, якщо порівнювати їх з втратами 2009 року. У 2021 році відновлення було досить швидким і досягло історичних максимумів за показниками ВВП. Ця динаміка чітко відображена на графіку «ВВП основних країн Європи». [31, с. 3]

Позитивна динаміка продовжилась і на початку 2022 р. ВВП Великобританії зріс порівняно з 2021 роком і випередив показники європейської зони.

З початком російської агресії проти України у березні під негативний вплив попала промисловість та сфери послуг через санкційну політику, але тим не менш показники ВБ дещо краще відповідних показників Німеччини та Франції. [32, с. 4]

Що стосується зовнішньої торгівлі, Велика Британія має деякі особливі показники з початку 2022 року, і обсяги експорту демонструють імпульс

зростання та достатню впевненою динамікою. В певній мірі це пов'язано з продовженням переорієнтації Британії з європейських ринків (структура яких все більше консервується) на ринки Азіатсько-Тихоокеанського регіону, де Велика Британія має історію встановлення міцних політичних, економічних і дипломатичних відносин, чия «якість» значно перевищує можливості інших європейських країн, і цей регіон приваблює все більше торгівлі, інвестицій і людського ресурсу. І більшою мірою зовнішньоторговельний баланс Великої Британії визначатиметься структурою торгівлі з країнами того чи іншого регіону.

[32, с. 7]

Проте, усвідомлюючи очевидні втрати, деякі країни обирають шлях дезінтеграції, і пов'язано це насамперед з наявними перевагами дезінтеграції, з яких науковці виділяють наступні:

- свобода політичного вибору, не обмежена умовами та цінностями інтеграційного об'єднання
- ЄС, як сильно інтегрована асоціація, існує для втілення багатьох спільних намірів, які в деяких випадках вимагають від країн компромісу щодо свого власного національного інтересу.

Велика Британія тримається осторонь багатьох сфер інтеграції, не зацікавлена в глибокій інтеграції та зосереджується переважно на національних інтересах (це видно з того, що Великобританія свого часу відмовилася від шенгенської зони, тісної співпраці у сферах юстиції та внутрішніх справ та спільної європейської валюти). [24, с. 310-312]

У міжнародних переговорах позиція Європейського Союзу буде посилена та уніфікована, що дозволить ЄС з часом вносити зміни до багатьох попередніх угод, укладених з урахуванням «особливої позиції» Британії, таким чином роблячи їх набагато вигідними для материкових європейців.

Досить важко оцінити наслідки «Brexit» в абсолютній величині, але приблизно можна підрахувати доходи Британії до та після виходу з Євросоюзу. Але врахувати вартість соціальної та культурної незалежності, а також цінність політичного суверенітету – неможливо. [24, с. 310-312]

Основною економічною реакцією на Brexit стали слабкі банкові інвестиції, які в останні роки стагнували, незважаючи на обмежені вільні потужності, міцні баланси, сприятливі умови фінансування та обмінні курси. Існують переконливі докази того, що це є прямим результатом невизначеності щодо майбутніх торговельних відносин Великої Британії з ЄС, і це має служити попередженням для інших щодо потенційного впливу напруженості, поточна ситуація у торгівлі впливає на надійність та активність глобального бізнесу.

Багато спекулятивних атак на валютні та фондові ринки також залишаються загрозою. Цілями цих атак є фунт стерлінгів і євро, а також акції британських і європейських компаній. Грають спекулянти на панічних страхах, викликаних різким погіршенням економічної ситуації у Великій Британії та країнах ЄС. Основою для цих спекулятивних атак є аналітичні висновки Європейської комісії, Банку Англії та МВФ про негативний вплив виходу

Великобританії з ЄС на світову економіку загалом і зокрема на економічний стан Великобританії та інших країн Європейського Союзу.

Однак слід зазначити, що ці висновки здебільшого вводять в оману, оскільки вони політично вмотивовані, і навіть наслідки, вірогідність яких є очевидною або дуже високою, часто трактуються як користь або збитки з багатьох різних сторін. [30, с. 2-3]

Велика Британія та Європейський Союз завжди мали певні складнощі у відносинах, тому Brexit був неминучим процесом. Він є показником постійного історичного дистанціювання країни від Євросоюзу. Це рішення британців вплинуло на ряд питань, як економічну, так і політичну обстановку в Європі. Переговори між Великобританією та ЄС щодо умов виходу були важливим кроком для обох сторін.

Розглядаючи причини Брекзиту, треба звернути увагу на загальноєвропейські і специфічні фактори євроскептицизму в Сполученому Королівстві. 2016 рік став переломним та ознаменував себе одним із найголовніших питань у міжнародних відносинах для ЄС та Британії. Тереза Мей була першим британським лідером, яка взяла на себе завдання щодо втілення у реальність достатньо складного процесу. Щоб контролювати імміграцію та укласти торгівельні угоди Т. Мей запропонувала вихід з єдиного ринку та митного союзу. Але цей процес виявився складним, а особливо вирішення питання кордону між Північною Ірландією та Республікою Ірландією. Тому політика Терези зазнала критики.

Основні події Брекзиту продовжуються відставкою Терези Мей і укладанням Угоди про співробітництво та торгівлю з ЄС у 2019 році. Надалі пост прем'єр міністра зайняв Борис Джонсон, який активно підтримував ідею Brexit і своєю рішучістю домогся компромісного рішення. У цій Угоді були

визначені нові відносини між Великою Британією та ЄС у сферах торгівлі, безпеки та імміграції.

Також були оглянуті варіанти майбутнього співробітництва між Великобританією та багатьма міжнародними організаціями. Всі ці важливі аспекти охоплюють економічну, політичну та соціальну майбутність Великої Британії після Brexit.

Аналізуючи динаміку ВВП Великої Британії у 2022 році можна відзначити позитивну динаміку, яка демонструє стійке відновлення, що перевершує європейську зону не дивлячись на супроводжуючи негативні наслідки російської агресії, які вплинули на промисловість. Не дивлячись на ці перешкоди Британія справилась набагато краще, ніж Німеччина та Франція. Варто зазначити розширення експорту на ринку Азіатсько-Тихоокеанського регіону, що забезпечило нові можливості для зростання.

Не дивлячись на великий євроскептицизм, який викликав за собою розкольницькі гасла у деякій країнах і тим самим підриваючи процес Брекзиту у самій Британії, ця країна справилась з цими викликами та змогла використати цей непростий дезінтеграційний процес як можливість захистити свої інтереси, зміцнити не тільки економіку, а ще й зосередитися на збереженні своєї власної культури та національних цінностях.

2.2. Співробітництво між ЄС та Великобританією щодо врегулювання питань безпеки та оборони до та після Брекзиту.

Сполучене Королівство приєдналося до Європейського Союзу 1 січня 1973 року. Тривалий процес приєднання держави до європейської спільноти, а потім участі в інтеграційних структурах був сповнений проблем: фінансові конфлікти, торгівля, промисловість і політика, відмова прийняти євро і

приєднання до Європейського Союзу. Шенгенська зона, серія криз, з якими зіткнувся ЄС, а також євроскептицизм – все це призвело до національного референдуму у Великобританії. 23 червня 2016 року 51,9% виборців проголосували за вихід з Євросоюзу. Це поклало початок процесу Brexit, який завершився 31 січня 2020 року, коли Великобританія припинила свою участь у ЄС.

Після того, як Великобританія здійснила офіційний вихід стаття 126 Угоди про вихід передбачає перехідний період, який тривав до 31 грудня 2020 року. Не пізніше 1 липня 2020 року можна продовжити цей термін на 1 або 2 роки за взаємною згодою сторін. Це дозволяє Великобританії плавно перейти від статусу члена ЄС до відносин як до третьої країни. Протягом цього періоду законодавство ЄС застосовуватиметься на всіх територіях Великобританії за винятком тих договорів, які не були обов'язковими для Великої Британії до набрання Угодою чинності. Згідно з Угодою про вихід, Сполучене Королівство має право продовжити брати участь у програмах, що фінансуються в рамках поточного багаторічного фінансового прогнозу на 2014-2020 роки до завершення.

Британії та Європейському Союзу потрібен був перехідний період для підписання нової угоди про умови торгівлі, оскільки Британія залишає митний союз і єдиний ринок. Окрім торгівлі, необхідно було досягти домовленостей щодо авіаційних стандартів і безпеки, доступ до баз даних, ліцензування та регулювання лікарських засобів, доступ до рибальських водойм, постачання електроенергії та газу тощо. Якщо не була б ратифікована угода про майбутнє Партнерство Великобританії та ЄС, тоді перед кінцевим терміном перехідного періоду Великобританія торгувала б з ЄС на умовах Світової організації торгівлі з 1 січня 2021 року. [6, с. 128-130]

Згідно зі статтею 8 Договору про вихід, після завершення перехідного періоду Велика Британія втрачає право доступу до будь-якої мережі, будь-якої інформаційної системи та будь-якої бази даних, створених на основі законодавства Союзу, що може мати негативні наслідки у сфері боротьби з тероризмом у Європі, оскільки Велика Британія не матиме змоги відстежувати терористів за межами своїх кордонів, втратить доступ до баз зареєстрованих транспортних засобів, відбитків пальців тощо. [6, с. 128-130]

3 лютого 2020 року Європейська комісія прийняла рекомендації, запрошуючи Європейську раду розпочати переговори з Великою Британією щодо нового партнерства. Якщо брати до уваги думку Європейської комісії, то цей процес має елементи: загальні угоди; економічні угоди; угоди про безпеку; угоди про зовнішню політику, безпеку та оборону.

Прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон у той же день опублікував письмове звернення до парламенту на тему «Майбутні відносини між Сполученим Королівством та Європейським Союзом», зосередившись на комерційних аспектах. Основні питання з обох сторін стосуються умов майбутньої торгівлі товарами та послугами, рибальства, міграції, зовнішньої політики, безпеки та оборони, внутрішньої безпеки. Велика Британія та ЄС погоджуються, що головною метою є скасування тарифів і квот, і сподіваються на спільну роботу для зменшення регуляторних перепон. [9, с. 130-132]

Структури безпеки Європейського Союзу традиційно розглядаються як доповнення до НАТО. З 2014 році британська участь активізувалася в операціях сил коаліції та розробці ресурсів. Лідери країни виділили техніку для повітряного патрулювання Балтії силами Альянсу, кораблями та військовими підрозділами, які беруть участь у навчаннях НАТО, співпрацюють із США для накопичення військових ресурсів у Польщі, розвивають інтенсивну військову співпрацю з Францією, Німеччиною, Італією, Іспанією, партнерами Північної

групи (особливо Польща, Швеція, Фінляндія), створили спільні експедиційні сили в рамках НАТО, трансформували Королівські збройні сили відповідно до нагальних потреб часу.

Також варто зазначити, що Великобританія приймала участь у мандатах ЄС і розробляла механізми цивільного захисту. Британія активно сприяла розвитку рішень саміту НАТО у Варшаві 8-9 липня 2016 року. Боротьба з гібридними загрозами, посилення оборонного потенціалу та безпеки на морі та проведення військових навчань вважаються основними рушійними силами місії НАТО. ЄС і НАТО з травня 2015 року вирішили співпрацювати у сфері кібербезпеки та боротися з конфліктами гібридного характеру. Альянс підтримує зусилля Євросоюзу в Егейському морі з контролю над потоками нелегальної міграції з країн Близького Сходу та Африки.

На фоні активізації діяльності Альянсу в Європі Європейський Союз не оминув нагоди нагадати про себе як суб'єкта світової політики безпеки і партнера НАТО та представив, зрештою, сучасну комплексну стратегію викликів на назрілі проблеми безпеки. Напередодні зустрічі Північноатлантичної Ради у Варшаві, на своєму саміті в Брюсселі 28 червня 2016 р. Європейська Рада розглянула документ «Глобальна стратегія зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу». Порівняно зі Стратегією європейської безпеки 2003 року зафіксовано розширення переліку викликів безпеці. ЄС нарешті офіційно визнав необхідність поєднання «м'якої» і «твердої» сили у своїй діяльності для забезпечення глобальної ролі.

Європейська Рада у своїх висновках щодо саміту наголошували на автономії Союзу щодо прийняття рішень і процедур, а також про необхідність щодо дотримання принципу відкритості у співпраці з НАТО.

З 1 січня 2017 року Велика Британія командувала контингентом Об'єднаних сил високої мобільності та високої готовності НАТО чисельністю 3000 осіб (загалом 20 000), включаючи 14 країн-учасниць. Британія очолила новостворену мононаціональну бойову групу в Естонії та брала участь у подібній групі в Польщі. В умовах непередбачуваної політики керівництва США щодо збереження домінування Америки в системі європейської безпеки королівство має можливість реалізувати свої лідерські амбіції себе в Європі через атлантичні структури. Проте в контексті скорочення впливу на європейські політичні процеси та деградацію відносин із регіональними партнерами причиною якого послугував вихід із ЄС, скорочення військових витрат і збереження залежності від США реалізувати політику буде складно.

Таким чином, Великобританія відіграє важливу роль у встановленні відносин між ЄС і НАТО, розподіл повноважень регулюється договорами «Берлін плюс» між організаціями через їхню діяльність в одній сфері безпеки. Позиція Великої Британії як стійкого прихильника атлантизму і одного з перших союзників США стала одним із провідних, і в той самий час, розбіжних факторів у формуванні СПБО США. ЄВРОПА. У 2000-х роках стратегічна і політична криза НАТО підвищила актуальність формування європейських оборонних структур.

Неспроможність країн ЄС наростити достатні військові ресурси в обумовлені терміни та спротив «атлантистів» (переважно з Британії) стали причиною провалу автономного уряду СПБО. Нинішній «розподіл ролей» між інституціями зменшує стимули держав ЄС розвивати автономний військовий потенціал і призводить до довготривалих проявів політичного безсилля Союзу. Події, які вирують навколо російсько-українського конфлікту з 2014 року продемонстрували складність поєднання інтересів НАТО та ЄС без спонсорства США як головного елемента системи атлантичного співробітництва.

Лідери Великої Британії в різний час були прямо стурбовані стратегічною та військово-технічною слабкістю СПБО ЄС, нездатністю Союзу стати гарантом безпеки своїх територій і оперативно реагувати для ефективного вирішення проблем. Таким чином, вихід Великої Британії з ЄС може створити можливості для розвитку СПБО. Водночас відмова Великої Британії від потенціалу об'єднання значних ресурсів у сфері безпеки та оборони послабить військово-політичні та військово-технічні можливості ЄС і ускладнить нарощування складних відносин країни з НАТО.

2.3. Велика Британія як постійний член Ради Безпеки ООН та НАТО

На сьогоднішній день, система міжнародних відносин сучасна та надзвичайно динамічна. Нові загрози та виклики потребують покращення регіональних та глобальних механізмів вчасного втручання. Тому необхідно спільними зусиллями підвищити рівень міжнародної безпеки. Усе це зумовлює на сучасному етапі зміну концепції формування відносин між країнами, а саме від конфліктної моделі до моделі співпраці на міжнародній арені. Унікальний досвід співпраці США та Великої Британії заслуговує на увагу в військовій, економічній політичній та різних важливих сферах.

Існування між Великобританією та США відносин в різних сферах співробітництва, які помітно вирізняють їх серед будь-яких інших держав на міжнародній арені є незаперечним фактом. Вони почали складатися ще в роки Другої світової війни, пройшли еволюційний шлях свого розвитку протягом всього ХХ ст. та продовжують розвиватися особливим чином і нині. Майже кожен керівник англійського уряду по своєму визначав ці особливого роду відносини. У. Черчілль, Г. Макміллан називали їх «особливими», Г. Вільсон

говорив про «тісні відносини», а М. Тетчер вважала їх «екстраординарними». Для Т. Блера відносини зі США були «базовими» та «особливими» [15].

Угоду між США та Великою Британією, широко відому як «особливі відносини», можна визначити як взаємовигідні відносини між країнами, що виражаються в усіх важливих сферах життя, в рамках їх соціальних систем, а також виражається у формі координації між державами. Діяльність на міжнародній арені походить від реалізації спільних інтересів. Характерною особливістю відносин між Британією та США є те, що вони базуються на спільному історичному, мовному та культурному минулому, яке не лише об'єднує ці країни, але й сприяє спілкуванню та взаєморозумінню між лідерами та їх представниками. [15, с. 1-3]

Координація зусиль США і Великої Британії у військовій сфері досягла межі, коли було важко знайти схожість в історії, а в дипломатичній сфері жодна велика держава ніколи не намагалася координувати свою політику з іншими країнами, так само тісно, як трансатлантичні союзники. Головною метою відносин між Сполученими Штатами та Великою Британією була тісна співпраця та координація між політичними та фінансовими силами двох країн для досягнення довготривалого миру. У військовому сенсі це означає інтеграцію стратегій, ресурсів і збройних сил, в економічному – загальне стимулювання міжнародної торгівлі, забезпечення транспортом і засобами зв'язку, відповідно до політичного – підтримку відносин між країнами, а також координація політики між країнами.

Одним із прикладів тісної співпраці можна навести вступ Великої Британії у Організацію Північноатлантичного договору, яка була заснована 4 квітня 1949 року в США з метою захисту Європи від можливої загрози радянській експансії. НАТО – чи не єдина організація, яка має можливість взяти на себе відповідальність за міжнародну безпекову ситуацію в євроатлантичному регіоні.

Складний шлях реформування НАТО визначався не лише позиціями провідних держав-членів, насамперед США та Великої Британії, але змінами міжнародних умов, трансформацією викликів та ідентифікацією нових джерел небезпеки. Початок цьому поклав саміт НАТО, що відбувся 5-6 липня 1990 року у Лондоні. Головуючий на засіданні тодішній Генеральний Секретар НАТО М. Вернер підкреслив, що «...Альянс крокує від конфронтації до співпраці... Ще ніколи Європа не мала настільки реалістичної можливості подолати постійне повторення війни та миру, що отруювало її минуле...» [5, с. 24-28]

Сама трансформація НАТО спрямована насамперед на зменшення питомої ваги передової присутності в структурі військової безпеки, а також на зменшення ролі ядерної складової. Натомість пропонується створити більш гнучкі та мобільні сили для диверсифікації джерел загроз та зниження ймовірності масштабних конфліктів. Також, посилюється політична складова операцій НАТО, водночас визнається обмеженість суто військових заходів .

Важливі зміни для Північноатлантичного альянсу зафіксовані в підсумковому документі саміту – Лондонській декларації про трансформацію НАТО. Цей документ ще раз підкреслює прихильність США підтримці європейської безпеки в нових умовах – позиція, яка повністю відповідає довгостроковим інтересам і стратегічному баченню США та Великобританії.

Серед іншого, у Декларації відзначається готовність НАТО до діалогу з Радянським Союзом та країнами Східної Європи, співпраця з Організацією Варшавського договору, встановлення нових стандартів відкритості в Європі – усе разом це свідчить про фундаментальну зміну геополітичного бізнес-ландшафту на континенті.

Країни-учасниці Альянсу виклали дорожню карту для прийняття нової військової стратегії, яка передбачає перехід від "передової оборони" до

скорочення присутності сил на першому рубежі, а також зміни в доктрині «гнучкого реагування», що відображає скорочення використання ядерної зброї.

У Лондоні було складено згоду щодо обмеженої військової діяльності. Члени Альянсу вважають, що там, де це доречно, необхідно відмовитися від концепції оборони кордону та змінити принцип «гнучкого реагування», щоб врахувати меншу залежність від ядерної зброї. У зв'язку з цим санкціонується суттєва зміна місії Об'єднаних збройних сил та їх розгортання.

Основна роль збройних сил НАТО полягає в забезпеченні безпеки та територіальної цілісності держав-членів. Сама роль залишається незмінною.

Проте з огляду на нові військово-політичні умови, коли на зміну глобальній загрозі прийшли різноманітні та багатовимірні джерела небезпеки, збройні сили блоку повинні виконувати інші функції у часи миру, кризи та війни. Роль збройних сил у мирний час полягає в нейтралізації джерел загрози для країн-учасниць блоку. Таким чином, їхня участь у перевірці виконання угод з контролю над озброєннями підвищує передбачуваність військових операцій і сприяє глобальній стабільності, призначаючи свої сили для їх виконання. Будуть розглянуті мандати ООН. У кризових ситуаціях збройні сили Північноатлантичного альянсу можуть посилити свої політичні дії в рамках комплексного підходу до безпеки. Для подолання криз і вирішення їх мирним шляхом збройні сили повинні мати можливість оперативно реагувати, запобігати діям проти окремих союзників і, у разі агресії, відбивати ці дії, відновлюючи територіальну цілісність країн-учасниць.

Кінець «холодної війни» створив передумови для того, щоб Лондон змінив концепції та здійснив рішучі політичні дії. Важливо не тільки оперативно реагувати на революційні зміни зовнішньої політики, але й переглянути зміст зовнішньополітичної взаємодії в різних сферах міжнародного середовища.

Суттєвих коректив зазнало умовне виділення основних сфер взаємодії – соціальне та економічне співробітництво зосереджено на СЕС, а безпекове – в рамках НАТО. [5]

На саміті у Вашингтоні, який був присвячений 50-річчю НАТО, Велика Британія та США підтримали введення ембарго на постачання енергоресурсів до колишньої Югославії. У вересні 1999 році відбувся саміт міністрів закордонних справ країн ЄС на якому було розглянуто питання про зняття ембарго на повітряний транспорт з Югославії. Його не було повторно прийнято через спротив Великобританії та Данії. Тому, «особливі відносини» зі Сполученими Штатами Америки зазнали ескалації та знаменують наступний важливий етап розвитку. [5]

На початку 21 століття міжнародний тероризм став викликом для глобальної та регіональної безпеки. Виник він внаслідок еволюційного процесу пост біполярної системи міжнародних відносин. 11 вересня 2001 році у США відбулась жахлива трагедія – терористичний акт. Цей теракт докорінно змінив пріоритет національної безпеки країни. Спільна протидія цим загрозам зміцнила як американсько-британські стратегічні і трансатлантичні відносини в цілому; але потім, після початку військової кампанії в Іраку, відносини пережили низку складних кризових моменті.

Відносини США та Великої Британії залишилися в цей нелегкий період центральними для перебудови НАТО. Це були ініціативи адміністрацій Б. Клінтона та Дж. Буша-молодшого, з іншого боку, уряд Т. Блера дав новий поштовх Союзу у реагуванні на зміни у стратегічному середовищі, відкриваючи розширення та покращуючи євроатлантичні. Спільні цінності та ідеологічна схожість американських та британських лідерів у цей період значно «синхронізувались» разом з їх ініціативою у сфері удосконалення трансатлантичних відносин. Празький і Стамбульський саміти демонструють,

що НАТО готова реагувати на нові виклики, і що ця готовність значною мірою є результатом партнерства США і Великобританії. З метою реалізації широкомасштабних демократичних переходів Лондон і Вашингтон визначили пріоритетні напрямки діяльності, щоб допомогти країнам-партнерам розробити сучасні та надійні оборонні засоби, які здатні підтримувати міжнародну співпрацю в галузі безпеки.

Що стосується співпраці у боротьбі з тероризмом та реалізації всіх спільних зусиль у цьому напрямку, то НАТО під керівництвом США та Великої Британії прагне до діалогу та обміну досвідом щодо розробки механізмів та засобів боротьби з тероризмом.

Отже, в умовах сучасної глобалізації співпраця між США та Великобританією в рамках НАТО стає дедалі тіснішою. Обидві країни відіграють дедалі важливішу роль на міжнародній арені, взаємодіючи у сферах економіки, політики, охорони навколишнього середовища, культури та стратегії. Їхня співпраця в рамках НАТО не обмежується участю у вирішенні окремих проблем, а й впливає на розміщення сил на міжнародній арені. Ці країни були головними «мислителями» у розробці стратегії у реформуванні та розширенні НАТО. Взаємодія двох потужних акторів впливає не лише на ситуацію та розвиток НАТО, а й на міжнародні відносини загалом. Співпраця між США та Великою Британією є прикладом сприятливого розвитку двосторонніх відносин. Попри багато думок про «привілейовані стосунки», ці стосунки не менш корисні та конструктивні. [15, с. 8-9]

Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй (далі – РБ ООН) це один з головних органів Організації Об'єднаних Націй на даний момент. Цей орган має особливий статус, який є причиною вважати його найвпливовішою міжнародною правовою організацією та прототипом вищої виконавчої влади у міжнародній правовій системі.

У цьому контексті дуже цікавими є особливості міжнародно-правового статусу Ради Безпеки ООН, які визначають особливий статус цього елемента внутрішнього організаційного механізму ООН. Одним із найвідоміших і суперечливих питань є особливий статус кожної країни з постійним членством у Раді Безпеки ООН. [27, с. 336]

У час заснування ООН ідея постійного членства у вищих органах сучасної міжнародної організації не була новою. Наприклад, відповідно до статті 4 Статуту Ліги Націй йдеться мова про те, що до її складу постійно входять «представники чотирьох головних і союзних країн»: Великобританії, Франції, Італії та Японії. Очікувалося, що Сполучені Штати стануть п'ятим постійним членом, але через відмову ратифікувати Версальський договір і Статут Ліги Націй вони не отримали членства.

Також варто зазначити, що Статут Ліги Націй передбачає можливість набуту статусу постійного члена в Раді й інших держави-члени. У тій самій статті 4 Статуту передбачено, що «за схваленням більшості Ради Рада може призначити інших членів Федерації, представництво яких у Раді відтепер буде постійним». Однак під час всього періоду існування Ліги Націй збільшення числа постійних членів Ради не відбулося.

Ліга Націй як міжнародна організація – попередниця ООН не стала успішною, і як одну із причин цього дослідники наводять недоліки її внутрішнього організаційного механізму. Наприклад, Ф.О. Вілкокс стверджував, що «однією з кричущих слабкостей Ліги Націй був невдалий розподіл повноважень між Асамблеєю та Радою щодо забезпечення міжнародного миру та безпеки». Однак, не зважаючи на те, що Рада має високий статус, вона не має вирішального голосу у випадку з міжнародними конфліктами, а також її статус постійних членів більше нічим не відрізнявся і не був наділений правом вето. І

це викликає створення обставин при який формуються ситуативні альянси та відбувається блокування важливих рішень.

Необхідно зазначити, що при прийнятті рішень в Раді та в Асамблеї Ліги Націй діяв закріплений у ст. 5 Статуту т. зв. принцип одноголосності (англ. unanimity rule), який передбачав, що «за винятком випадків, передбачених цим Статутом або умовами цього Договору, рішення на будь-якому засіданні Асамблеї або Ради вимагають згоди всіх членів Ліги, які представлені на зборах». Таким чином, це положення по суті наділяло усі держави-члени правом вето щодо її положень. Винятком були голосування з процедурних питань, а також неврахування, при прийнятті доповідей щодо спорів, голосів сторін, які були сторонами у ньому. [27, с. 336]

Основні принципи організації та функціонування Ради Безпеки викладені в Розділі VI Пропозицій, включаючи спеціальні умови для членства «великих держав». Основними питаннями, з якими стикаються делегати в цьому контексті, є мандати «великих держав» у Раді Безпеки ООН і деталі їхнього голосування.

Щодо першого питання, то, як вказує Ф. О. Віллокс, делегати конференції вирішили йти за моделлю Ліги Націй. У главі А Розділу VI передбачалося, що «Представники США, Великобританії, Китаю, СРСР та, згодом, Франції, повинні мати постійні місця» у складі майбутнього органу. В ході конференції делегація США висувала ідею щодо надання статусу постійного держави-члена також і Бразилії, однак делегації Великобританії та СРСР виступили проти цього. Водночас, на відміну від Статуту Ліги Націй, не передбачалася можливість та механізм призначення нових постійних членів Ради Безпеки ООН. [4, с. 97-98]

Як зазначають науковці, то специфіка голосування «великих держав», що учасникам конференції не вдалося дійти до спільного рішення з цього питання, тому ухвалення остаточного рішення було відкладено до Ялтинської конференції 1945 р. На цій конференції президент США Ф. Д. Рузвельт запропонував формулу голосування, яка пізніше стала відомою як «Ялтинська формула голосування», яка містить такі положення:

- «1. Кожен член Ради Безпеки повинен мати один голос.
- 2. Рішення Ради Безпеки з процедурних питань повинні прийматися ствердним (англ. affirmative) голосом семи членів (передбачалося, що РБ ООН складатиметься з 11 членів – прим. авт.).
- 3. Рішення Ради Безпеки з усіх інших питань повинні прийматися шляхом голосування семи членів, у тому числі одностайним голосуванням (англ. concurring vote) постійних членів». [4, с. 97-98]

Великобританія та СРСР, а потім і Китай схвалили цю формулу надалі це рішення було ведено у главу С до Розділу VI.

Як видно з підсумків конференції в Думбартон-Окс, делегати, вирішуючи питання про подальшу діяльність вищого органу ООН, враховували силу (постійних членів націй) і негативний досвід (відсутність інших ознак їхнього статусу в порівнянні з тимчасовими членами Ліги Націй, а запровадження «права вето» стало одним із важливих інструментів для уникнення повторення ситуації, яка мала місце в Лізі Націй, але ідея особливого міжнародно-правового статусу про постійне членство «великих держав» у Раді Безпеки ООН та її основні принципи продовжують активно обговорюватися на наступних етапах процесу створення ООН. Зокрема, на конференції в Сан-Франциско в квітні-червні 1945 року після підписання Статуту ООН інші країни висловили ряд застережень і пропозицій щодо постійного членства в Раді Безпеки ООН.

Велика Британія є постійним членом Ради Безпеки ООН та НАТО, тим самим підтверджуючи свій статус лідера міжнародних відносин та стратегічного партнера. Ми можемо бачити та аналізувати, яким чином еволюціонує підхід з точки зору організації та функціонування країни у різноманітних організаціях.

Партнерство між Сполученими Штатами та Великобританією демонструється в багатьох різних сферах, включаючи військову, економічну та політичну співпрацю. Разом вони розробляють стратегії боротьби з тероризмом і підтримують демократичні зміни в інших країнах. Така співпраця важлива для забезпечення глобальної та регіональної безпеки.

Реформи НАТО та прагнення до трансформації альянсу є адаптацією до нових геополітичних умов та змін у військово-політичній ситуації. Спільні зусилля Сполучених Штатів і Великої Британії для забезпечення мирного та стабільного міжнародного середовища шляхом реформування та вдосконалення НАТО. Рада Безпеки ООН відіграє ключову роль у забезпеченні міжнародного миру та безпеки. Однак суперечки щодо постійного членства та механізмів голосування створюють двозначність і провокують дебати щодо ефективності організаційних принципів Ради.

Загалом це відображає складність і різноманітність міжнародних відносин у сучасному світі. Співпраця між країнами, реформування міжнародних організацій та пошук оптимальних механізмів втручання є ключовими складовими забезпечення міжнародної безпеки та стабільності.

Трансформація зовнішньої та безпекової політики і пріоритетів Великої Британії в новітній геополітичній системі обумовлена багатограними аспектами відносин з Європейським Союзом та НАТО, а також варто зазначити їх взаємодію на міжнародній арені. Brexit безумовно вплинув на великий спектр тенденцій, як економічних, так і історичних, але показники ВВП Британії за

2022 рік дають приклад та доказ стійкого відновлення та свідчить про нові можливості у багатьох напрямках, які відрились перед країною.

Водночас співпраця між Великобританією та США, особливо у військовій, економічній та політичній сферах, відображає важливість цих країн як стратегічних партнерів на світовій арені. Реформи НАТО та дії Ради Безпеки ООН є постійним пристосуванням до нових викликів та змін у міжнародній ситуації.

Однак існують також труднощі та конфлікти, особливо питання розподілу ролей і голосування в Раді Безпеки ООН, а також нездатність ЄС розвивати свій військовий потенціал і конкурувати з НАТО. Однак вихід Великобританії з ЄС може відкрити нові можливості для розвитку політичних і оборонних зусиль ЄС, а також для взаємодії з НАТО.

Тому складність і різноманітність міжнародних відносин у сучасному світі відображено в цьому науково-історичному аналізі. Співпраця між країнами, реформування міжнародних організацій та пошук оптимальних механізмів втручання є ключовими факторами забезпечення міжнародної безпеки та стабільності.

РОЗДІЛ 3. НОВІТНИЙ ЕТАП І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БРИТАНСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН.

3.1. Витоки заснування українсько-британських міждержавних відносин: основні етапи та їх особливості.

Загальні зовнішні загрози, особливо цивілізовані, здатні вплинути на розвиток міцної підтримки один одного серед держав та їхніх народів. Гарним прикладом цього, є сповнена довіри підтримка Великої Британії до України. Здавалось би, що нічого спільного між цими країнами немає, тому така підтримка виглядає незрозуміло. Дві держави розташовані на різних географічних межах Європи та уособлюють абсолютно різні історії, національні структури та соціальний й культурний контекст, однак їх обох відмічають дії задля підтримки та піклування про демократичні цінності, вкорінення та відстоювання прав людини, а також захист власних, визнаних кордонів, цілісність котрих в Україні намагається порушити Російська Федерація. Зараз, допомога для України це навіть не просто про політичні погляди, це про демократію, захист прав людини і людяність, саме зараз ми стоїмо на роздоріжжі, і ця ситуація покаже, на скільки світовій спільноті важлива «демократія» та чи дійсно вони слідуєть усім її постулатам, адже вона є головним устроєм у більшості розвинених країн світу.

Розвиток співраці та дипломатичних відносин між Україною та Британією можна зазначити та прослідкувати з початку визнання Британії української незалежності та суверенності 31 грудня 1991 р. Дипломатичні відносини між

країнами були встановлені у 1992 р. 10 січня. Перш ніж вийти на ті стосунки, які ми маємо зараз, країни проходили багато складних періодів і це стосується не лише їх внутрішнього становища, але й розвитку над уникненням стереотипних тенденцій одна до одної, що були наслідком історичних нюансів в кожній з країн. Та зараз, наші стосунки вирівнялися як ніколи та несуть велику цінність та підтримку для нас як держави, що воює, так і для держави, що прагне поглиблювати співпрацю з іншими країнами.

Вивчаючи попередній етап відносин, важливо мати на увазі історію взаємодії між Великою Британією та Україною, котра відбувалася до теперішніх часів. Двосторонні відносини у площині обидвох політичних сил сягають з початку раннього середньовіччя. Відносини між Англією та Київською Руссю налагоджувалися через Візантію та Скандинавські країни. Тоді велику роль у їх підтримці мали династичні зв'язки, що здійснювалися через правителів. Прикладом такого союзу, можна назвати Велику княгиню київською, що також була дружиною В. Мономаха, адже вона була дочкою Гаральда Гіта, що в свою чергу був, крайнім англосаксонським королем. За допомогою такого союзу гарно здійснювалися міждержавні торговельні зв'язки.

Якщо до уваги брати новітній період, то можна зазначити, що значна низка визначних діячів України навчалися в британських університетах. Відтак, один із засновників юридичної науки, а також освіти, що здійснив величезний вплив у розвиток цих сфер ще в часи Російської імперії був С. Деснит, котрий навчався в Кембриджі та Оксфорді, а також був дипломатом часів повстання Б. Хмельницького. Окрім цього, він навчався праву та економічними науками у університеті Глазго. До речі, народився майбутній основоположник в українському місті Ніжин, що на Чернігівщині. Англійські урядовці були серйозно зацікавлені в козацтві, як ймовірних союзників у актуальному на той час конфлікті з католицькими державами у Європі. Цікавим фактом є те, що

увесь цілісний текст, що був у Зборівському договорі надало газетне видання «Бріф рілейшн» 16. 10. 1649 р., де були описані події облоги Збаража, і відповідно битви під Зборовом. Варто відзначити, що повний текст договору, ще декілька сторіч був незвіданим на територіях українських земель. Існують дані, що голови революційних рухів, а саме О. Кромвель та Б. Хмельницький мали прагнення налагодити міждержавні дипломатичні відносини. У Британії політична еліта мала зв'язки з П. Орликом та його командою, а також з уважністю спостерігали за усіма подіями, що стосувалися часів правління І. Мазепи. Хочеться підкреслити відокремлення козаків від московитів у тогочасному англійському суспільстві, за словами британського дипломата Ч. Віворта, котрий у 1710 р. зазначав про Запорізьку Січ цікаві слова, «ця країна дуже добре впорядкована. Багатства козаків викликають заздрість правління московитів».

Британська та українська соціокультурна платформа, вийшла на новий рівень у 19 ст. В столиці Британії - Лондоні у 1816 р. вийшла збірка, що називалася «Російський трубадур, або Збірка українських та інших національних мелодій», вона стала найпершою публікацією наших пісень у країнах, що ніяк не відносяться до слов'янів.

Хочеться окремо підкреслити складний період у історичному потоці обох народів. Мова йде про Кримську війну, котра відбувалася в 1853 та 1856 рр. Під час неї загинуло близько 25 тис. британців. Саме відтоді у англійській мові з'явилися слова «балаклава», «кардиган». Тим не менш саме у 19 столітті британські підприємці почали інвестування в українську торгівлю зерном. Робоче село Юзівка, у наш час Донецьк було названо на честь Дж. Юза. Також, наприкінці 1890-х років британські консульства були відкриті в кількох містах на території України включаючи Київ.

Під час Першої світової війни Україна постала в центрі всесвітнього інтересу. Станом після закінчення Лютневої революції на території Росії у 1917 р. британці вели спостереження за розвитком визвольного руху в Україні. Британський уряд був майже бездіяльним до початку більшовицького перевороту, адже тоді англійські урядовці дотримувалися політики, основою якої було те, що національне самовизначення різних народів в середині Росії – виключно її сфера відповідальності. Тільки після приходу більшовиків англійці почали розвивати стосунки з УНР. Уряд УНР був фактично визнаний англійським урядом 5 січня 1918 р. Станом на 1919-1921 рр. УНР мала дипломатичне представництво в Лондоні.

Та важливо підкреслити, що такі стосунки тягнулися не довго, адже після Брест-Литовського договору англійські урядовці почали вважати українську державність німецькою ідеєю і, як наслідок, розірвали відносини з нашою країною. Також, під час українсько-польської війни, що відбувалася у 1918–1919 рр. прем'єр-міністр Д. Ллойд Джордж підтримував права українців у Східній Галичині, щоб уникнути посилення своїх позицій Польщею, а через неї як наслідок посилення впливу французів на території Європи. На Паризькій мирній конференції було схвалено ноту Керзона, що свідчила про заперечення анексії Східної Галичини та Волині польським урядом. Після відставки Д. Ллойд Джорджа Рада послів з країн Антанти вирішила віддати територію Східної Галичини II Речі Посполитої. Не дивлячись на розвиток таких подій Наддніпрянська Україна продовжувала брати участь у міжнародних відносинах ще до 1924 р. Українсько-британські економічні взаємини оберталися під політичну підзвітність для тогочасної Москви. Було досягнуто домовленості про створення англо-українського комерційного банку, окрім цього заснування Британської асоціації з торгівлі відповідно з Україною. Та розвиток відносин,

знову тривав не довго, адже пізніше центральна влада СРСР взяла на себе усі спроби розвитку контактів із закордонними партнерами у складі своїх республік.

Особливе значення займає українська діаспора у Великобританії. Ще до початку Другої світової війни на її територіях проживало всього декілька сотень українців. Більшість з них потрапили до Британії майже випадково, по дорозі до Пн. Америки та здебільшого проживали на території Манчестера. З цього можна зробити висновок, що у міжвоєнні часи Великобританія не була осередком активностей українців, котрі виїхали. Тим не менш, свого часу тут були урядові структури УНР, включаючи довірене обличчя Павла Скоропадського. Окрім цього, Українське бюро перебувало в Лондоні з 1931 по 1939 рік. Вже після завершення Другої світової війни націоналістичні підпільники та різні вояки від дивізії «Галичина» були інтерновані, як наслідок кількість українців в Англії була збільшена. У 1946 році також було засновано Союз українців у Британії, а через кілька років у 1949 році – Організацію українців у Британії.

Під час Другої світової війни значне зацікавлення до українських подій значно збільшилося. Відповідно до закону, що діяв з 1 лютого 1944 р. та свідчив про право абсолютно кожної республіки вступати у відносини з іншими країнами, було включено до Конституції СРСР. Урядовці Англії першими підняли питання про встановлення та розвиток дипломатичних відносин з УРСР, взаємозв'язки з котрою надавали можливість дізнаватися більше інформації про СРСР. Під час «холодної війни» уряди США та Англії на неофіційному рівні розглядали альтернативні форми устрою СРСР, зокрема «Національну Українську державу». Та, варто зазначити, що їх намагання не змогли здійснитися. [14, с. 208-210]

Англійська преса називала керівника визвольної війни в Україні Б. Хмельницького «козацьким генералом», що підкріплює факти, про інтерес Британії до справ в Україні. Доречно додати, що державний секретар

Її Величності у закордонних справах, а також у справах Співдружності - Малкольм Ріфкінд під час свого візиту в Київ у 1995 році підкреслив той факт, що відносини України та Європи сягають далекої давнини.

У зовнішньополітичних орієнтирах українських урядів домінувала Великобританія. Це відбувалося за часів визвольної боротьби у 1917 та 1921 рр. Після здобуття Україною повної державної незалежності від Росії, стало можливо реалізувати повноцінне налагодження двосторонніх взаємин між обома країнами.

Після закінчення державного перевороту на території СРСР і ухвалення Верховною Радою України Акту проголошення незалежності України, що відбулося 24 серпня 1991 року Велика Британія поставилася по відношенню до України, як і до більшості інших радянських республік, котрі вийшли з радянського впливу, якщо конкретніше то з сумнівами та невпевненістю розглядаючи їх як тих, хто не принесе якогось важливого значення для них, тому продовжували загострювати свою увагу та спрямовувати більшість інтересів на центральному Радянському Союзі.

Хочеться підкреслити той факт, що на кінець Біловезького зібрання, а також повноцінного зникання СРСР з усталеної політичної карти світу, український народ більш ніж 90% усіх голосів спрямував на підтвердження Акту проголошення незалежності. Тоді ж відношення Англії та Пн. Ірландії щодо нас серйозно змінилось. Вже 30 грудня 1991 р. Велика Британія наголосила на визнанні України як незалежної держави, а вже 10 січня 1992 року встановила дипломатичні відносини з незалежною Україною. Також Генеральне консульство Британії у Києві змінилося на посольство. [29, с. 314]

За словами В. Крушинського, після здобуття незалежності Україна обрала курс на повернення до Європи, а європейське питання стало предметом постійних взаємних консультативних зустрічей.

Після проголошення незалежності у 1991 році Україна постала перед обов'язком визначення своєї ідентичності на геополітичній карті світу, окрім цього, не менш важливим стала робота над самоусвідомленням та розуміння і реалізації справжніх національних інтересів, все це необхідно задля якісного функціонування та вибудови правильної стратегії для кожної держави. Зважаючи на масштабні зміни, що відбувалися у світі та на усьому європейському континенті, відповідно до вирішення цих завдань в Україні формувалися основи своїх зовнішньо-політичних орієнтирів.

Наприкінці 20 ст. українці та британці поставили свої спільні цілі та завдання відповідно до інтересів кожної з них. Обидві країни потребували знаходження вирішення певної кількості своїх завдань відповідно до зовнішньополітичного положення, але поруч з цим були й реальні можливості для реалізації абсолютно новаторських напрямків та сфер співробітництва. Та важливо підкреслити, що більшість з них були досить різного характеру в силу конкретних обставин.

Після закінчення Другої світової війни важливим документом для Англії стала доктрина «трьох сфер впливу», запропонована В. Черчиллем. Відповідно до конкретних сфер впливу Британської Співдружності націй, стало поглиблення відносин зі Сполученими Штатами Америки, а також континентально Європою. Важливим є те, що дана доктрина не віддавала своєї переваги ні одному з цих конкретних напрямів. Велика Британія також не мала можливості стати творцем євроінтеграційних структур у Європі, не дивлячись на статус світової держави.

Робота над налагодженням рівноправних та вигідних зв'язків на двосторонніх, а також багатосторонніх платформах зумовлювалося тим, що Україна в своєму роді є важливою та значною країною у світовому балансі сил. Врахування складної системи міжнародних інтересів, а також розташування сил та інтересів у кожному пункті геополітичної карти, це саме те, що необхідно для визначення повних та якісних геополітичних інтересів України. Адже це стосується розуміння політико-економічних, військових та релігійних моментів на всій площині світу.

Перш за все, це було необхідно саме в розумінні самих близьких сусідніх країн, а також країн, що мають глобальне та передове значення на міжнародній арені. Все це потрібно для більш якісного ведення політики країни та розумінні яким чином потрібно реалізовувати власні точки інтересів.

Важливим усвідомленням є те, що саме від місця розташування залежить якісне формування та реалізація зовнішньо-політичних відносин України. Центральне положення України на Євразійському континенті зазвичай називається Географічним центром Європи, а також перехрестям між Східною та Західною частиною. І це місце у своєму роді вважається унікальним. Розпад Східного блоку спричинив появу так званої «нової Європи». Розпад Радянського Союзу мав наслідки нових невизначеностей та протиріч, що побудували нові виклики для світової спільноти. Реорганізація всього простору Сх. Європи стала результатом відновлення важливої європейської єдності. В той момент розглядається безперспективність усієї можливої орієнтації на Схід Україною. Таким чином перед Україною постав новий виклик, вирішенням якого могло стати налагодження нових конструктивних взаємовідносин з західними країнами, насамперед передовими гравцями європейського та євроатлантичного виміру, визнання котрих було важливим моментом при становленні незалежної України. До рішень можна також віднести розвиток історичних відносин нашої

держави з іншими країнами. Після своєї незалежності наша держава була на роздоріжжі різноманітних сфер впливів та інтересів світових держав, що також ускладнювало процес якісного розвитку та росту, через відсутність подібного та необхідного досвіду довгими роками Україною, що перебувала під впливом РФ.

Підтвердження Україною Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї та відмова від свого арсеналу ядерної зброї стали причиною позитивному загостренню розвитку українсько-британських відносин. Під час саміту НБСЄ, що відбувався у Будапешті 5 грудня 1994 р. представники програми "СНО-I" обмінялися ратифікованими документами. Голови від Сполучених Штатів Америки, РФ та Сполученого Королівства Британії - підписали Меморандум про підтвердження гарантій безпеки у зв'язку з приєднанням України до ДНЯЗ. Через певний час до цих країн – підписантів доєдналися Франція (завдяки відповідній ухваленій Декларації) та Китай (через відкриття заяв китайського уряду). Держави, що підписали даний Меморандум, пообіцяли "«утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України...» (Стаття 2). Стаття 3 даного документу передбачає зобов'язання сторін, включно з Радою Безпеки ООН, надати допомогу у випадку, якщо "Україна стане жертвою ворожого акту або об'єктом небезпеки із застосуванням атомної зброї".

Подібний Меморандум по суті повинен бути універсальним легітимним документом, котрий підтверджує зобов'язання держав, що володіють ядерним потенціалом, відповідно до забезпечення національної безпеки України та її громадян у розумінні загальновідомих стандартів у міжнародному праві, а також домовленостей та усіх положень, передбачених у Статуті ООН. Сполучене Королівство Великою Британії є державою, що входить в країни-підписанти. Це безумовно позитивно вплинуло на розвиток між

державними відносинами Британії та України, в основному в контексті життєво-важливої військової та політичної участі. Подібний факт робить ймовірним підтвердження того, що наразі Британія є одним з ключових партнерів у житті України саме в контексті безпекової підтримки нашої держави.

Велика кількість політичного інтересу Англії до України серйозно спиралася на позиції США та Росії, через власні інтереси. Все ж таки британський уряд переважно приділяв більше уваги взаємозв'язками з тогочасною Росією, адже саме її вважали правонаступницею Радянського Союзу та гаранта в забезпеченні стабільності на територіях СНД. Варто зазначити, що тоді про Україну знала в переважній більшості саме зацікавлена сторона уряду, звичайному суспільству це не було так відомо. Проблематика ядерного роззброєння, російсько-українські суперечки щодо територій, небажання британців вбачати в Україні партнера та розвивати співпрацю з нею, незнання британського суспільства про специфіку українського питання, усім цим можна охарактеризувати положення наших відносин у той період.

Після того, як у травні 1997 року проєвропейський лейбористський уряд прийшов до влади, відношення Англії в розуміння європейського потенціалу України суттєво не змінилося. Коли Україна в обличчі МЗС запропонувала надати для неї асоційований статус в період головування Великої Британії в ЄС на початку 1998 року, голова Р. Кук пропонує натомість зосередитися на зміцненні Угоди про партнерство та співпрацю з Україною. Він вважав, що надання статусу асоційованої для України на той момент було передчасним. Хоча Україна натякала на майбутнє членство як мотивацію для реформ, не прив'язуючись до певних конкретних строків - Великобританія та ЄС не згодні з цим. Вони заперечують будь-яку участь Збройних сил України у складі військ ЄС. В березневі дні 1998 року УПС було реалізовано, таким чином, це дало

змогу нам розцінювати подібну ініціативу українського керівництва як обнадійливу, але занадто ранню. Одним із нагальних питань у відносинах України з європейськими союзниками було закриття Чорнобильської АЕС, вимога якої висувалася британською стороною як ключовим донором проекту.

У Міністерстві закордонних справ Британії зростала підтримка надання Україні статусу особливого партнера в ЄС, схожого на її зв'язки з НАТО. Ця позиція була відображена у Спільній стратегії ЄС з Україною, яку Європейська Рада схвалила 11 грудня 1999 р. Керівництво Великої Британії відіграло провідну роль у формуванні цих документів, роблячи акцент на їх швидкому затвердженні та наголошуючи на їх вирішальній важливості для забезпечення європейської безпеки та стабільності в процесі прогресу ЄС. У рамках цих угод Україна була визнана «стратегічним партнером» Європейського Союзу.

Уряд Британії вплинув на те, щоб врахували його погляди на пріоритетні сфери співробітництва між Україною та ЄС. Це включало економічно-політичне, безпекове, гуманітерне співробітництво, окрім цього також це стосувалося співробітництва в сферах внутрішніх справ та юстиції. Велика Британія підтримала пропозицію щодо реалізації безмитної зони між Україною та Європейським Союзом, та її вступ до СОТ, залежно від відповідного оновлення їх економіки та нюансів у правовій системі.

Завдяки підтримці Великобританії на зустрічі ЄС у Ніцці в грудні 2000 р. Україну було додано до групи країн, для яких майбутній вступ до Союзу вважався вигідним. Тоді ж керівництву України було запропоновано розпочати обговорення умов для участі у військових діях згідно з ЕРРО1190. За рішенням Ради ЄС із закордонних справ Україна приєдналася до поліцейської місії ЄС у Боснії та Герцеговини, починаючи з 2003 та до 2012 років у вигляді партнера. На початку 2000-х британські експертні групи обговорювали питання укладання

єдиного пакту з Україною про її участь в СПБО. За словами Дж. Гоу, Україна створює значні ризики, а також великі можливості для Європейського Союзу.

Ще однією причиною підтримки Великобританією євроатлантичної інтеграції України стало серйозне загострення російсько-грузинського збройного конфлікту в 2008 році, котрий в свою чергу вплинув на повернення додаткової, нової уваги до питання України. З початку даного конфлікту британські чиновники брали активну участь у глобальних переговорах у різних організаціях, таких як ООН, ЄС, НАТО, G7 і ОБСЄ. Британське керівництво виступило із заявами, в яких засуджувало дії Росії по відношені до Грузії, а також підтвердженні підтримки територіальної цілісності Грузії.

11 серпня 2008 року Гордон Браун заявив, що не було жодних причин для російської військової участі та розв'язанню подібних дій. У всіх військових діях він звинувачує Росію. І керівництво, і аналітики з Британії погоджуються щодо основних наслідків кавказьких подій для Східної Європи та пострадянських регіонів, де Україна відіграє ключову регіональну роль. Відзначається база Чорноморського флоту Росії в Севастополі та частина його кораблів, які відправлялися в безпосередню зону конфлікту, а також 8 мільйонів росіян, які проживають в Україні. Специфіка надання військової техніки Грузії до війни та тісні зв'язки між минулими українськими та грузинськими лідерами становили реальну загрозу територіальній безпеці України. Ще в той період західні експерти повідомляли, що симпатизуючий Росії Крим може стати наступним агресивним кроком Росії. Як підкреслив аналітик «Financial Times» Т. Барбер, ЄС повинне терміново працювати над розробкою стійкої стратегії зміни статусу України після розпаду СРСР. Зокрема, 27 серпня 2008 року після поїздки до Тбілісі Д. Мілібенда, представника Міністерства закордонних справ, який приїхав також з офіційним візитом до Києва, заявивши, що міжнародна політика Великої Британії залежить від рішучих дій, включаючи підтримку таких

союзників, як Україна, які прагнуть до повного членства в ЄС і НАТО. Реформування енергетичних відносин між Росією та Європою шляхом диверсифікації джерел постачання. Переоцінка взаємодії з Росією в глобальних організаціях, особливо запобігання впливу Москви на розширення НАТО. Визнання затяжних конфліктів у регіоні колишнього впливу СРСР.

Незважаючи на те, що недемократичні тенденції в адміністрації В. Януковича, зокрема придушення та ув'язнення лідерів опозиції протягом 2011–2013 років, негативно вплинули на двосторонню взаємодію, змінивши сприйняття України Великобританією та Європою. Критика на адресу політики керівництва України не завадила Британії схвалити тісніші зв'язки між Києвом і Брюсселем під час планування Угоди про асоціацію. Ця стратегія британсько-українських відносин синхронізувалася з політичним підходом Європейського Союзу.

Система європейської безпеки, як і система міжнародних відносин у цілому, увійшли в період різкого загострення латентної кризи в умовах загострення перманентного дипломатичного, культурного, ідеологічного, економічного, військового, а також політичного протистояння на території європейського континенту, окрім цього це відбувалося і сфері євроатлантичної співпраці. Вся низка проблем серйозно пов'язана з російсько-українським конфліктом, що розпочався у 2014 р. та мав наслідки для усього світового устрою, впливаючи на перегляд нових питань та створюючи нові ризики. У постбіполярному світоустрої протистояння основних геополітичних акторів і провідних суб'єктів в системі усієї європейської безпеки - Росія, США, НАТО і ЄС. Довгий період часової лінії у західних структур був відсутній відповідний план протидії монополії Росії на енергетичні та військово-політичні ресурси, що є прямим результатом її відверто агресивної зовнішньої політики та нехтування фундаментальними принципами міжнародного права. Таким чином, враховуючи

обставини нинішнього відновлення складових блоково-цивілізаційного протистояння, можна виловлювати погляди про наявність системної кризи в сфері європейської безпеки та серйозну необхідність її реформування. [9, с. 404-420]

Борис Джонсон вирішив балотуватися на пост прем'єр-міністра після того, як Тереза Мей оголосила про свою відставку та визнала той факт, що план виходу Британії з Європейського Союзу не був успішно побудований. Політик і журналіст з Британії Александр Борис де Пфеффель-Джонсон був провідною фігурою в прагненні до виходу країни з Європейського Союзу. Він також був мером Лондона та членом опозиційного тіньового кабінету до того, як пішов у відставку 9 липня 2018 року.

За період часу, коли прем'єром був Борис Джонсон відбулося серйозне зростання співробітництва між Британією та Україною. Б. Джонсон завжди висловлював думки, з приводу підтримки абсолютної територіальної цілісності та незалежності України. Політик був проти російської агресії, анексії Криму та агресивної політики Путіна загалом. Великобританія вважається одним із ключових союзників України у війні, що почалася 24 лютого 2022 року. В останні роки уряд Британії намагається переосмислити свою зовнішню політику щодо Сх. Європи та реалізувати свою співпрацю по-іншому. Момент їх виходу з Євросоюзу значно вплинув на відношення політики Британії щодо України. Хоча напрямок України в своїй зовнішній політиці довгий час не був пріоритетним для Великобританії, вони завжди висловлювали підтримку у прагненні українців доєднатися до ЄС і НАТО, що зображується у багатьох заявах країни.

У березневі дні 2021 року відбулося затвердження нової стратегічної доктрини Великої Британії. Для посилення свого військово-політичного впливу проходить робота над активізацією та впроваджуються ядерна та космічна

програми. Також зазначено про активне сприяння протидіям усім загрозам, спричиненим РФ.

Велика Британія вказала на антилюдяні та злочинні вчинки Кремля під час масштабного підведення російських військ до кордонів з Україною. Глава МЗС Великобританії наприкінці листопада заявила, що країна підтримуватиме Україну та Західні Балкани та буде працювати над розробкою економічної стабільності в цих регіонах. «Орбітал» все ще має серйозне значення. Британські військові підготували понад 20 тисяч українських військових. Україні передавали 2,2 мільйона фунтів нелегальної військової зброї. У листопаді 2021 року було затвержено угоду про закупівлю Україною катерів та ракет у Англії. Розширення військово-морських можливостей є частиною нової програми.

Після російського вторгнення Джонсон зробив все задля ясного розуміння, що Британія буде на українському боці і буде підтримувати її. Прем'єр-міністр пообіцяв підготувати Збройні Сили України, окрім цього, дати їй зброю, а також допомогти країні у перемозі над Росією, включаючи фінанси. За словами Б. Джонсона російська перемога створить нову небезпеку і це розповсюджується на усі країни світу. Тодішній прем'єр Великобританії під час свого візиту до України заявив, що якщо Путін переможе, це буде "зелене світло" для будь-якого автократа світу. Він дав зрозуміти британцям, що український народ має перемогти і що неймовірно важливо уникнути майбутніх проблем, викликаних війною, та як наслідок ймовірною енергетичною кризою.

Борис Джонсон відвідав Київ після того, як російські військові зазнали поразки на півночі країни. Саме він став першим лідером із Заходу, який відвідав місто, 9 квітня 2022 р. З того часу Б. Джонсон часто відвідував Україну та висловлював свою підтримку для неї та її громадян. В день останнього візиту Києва саме в якості прем'єр-міністра, Президент України

Володимир Зеленський, висловив свою вдячність нагородивши Джонсона орденом Свободи та «зіркою» на Алеї Сміливості, котра знаходиться перед Верховною Радою України. Окрім цього, британець також був посвячений у козаки, це також було в знак подяки українського керівництва та народу за його підтримку. Згодом, після відставки Б. Джонсон вкотре заявив, що продовжуватиме підтримувати Україну та українську боротьбу з росіянами. [23, с. 46-49]

Ліз Трасс не була здатна проявити себе в повній мірі, не дивлячись на те, що вона також була прихильницею підтримки України та миру в ній, це відбулося у зв'язку з її коротким терміном, а точніше найкоротшим терміном перебування на посаді прем'єр-міністра у країні, він складав всього 45 днів. Однак, наступним хто зайняв пост прем'єр-міністра став Ріші Сунак, котрий раніше працював у Мінфіні з лютого 2020 р. та до липня 2022 р. Новий глава британського уряду підтвердив телефонні переговори з Володимиром Зеленським через день після того, як Сунак висловився про Путіна та агресивної війни в Україні, яку він здійснює. Це відбулося у першій офіційній промові прем'єра.

Під час візиту Зеленського до Великобританії 8 лютого 2023 р. також були озвучені слова повної солідарності та підтримки України. Окрім цього було затверджено «Лондонську декларацію», котру підписав Президент України за час зустрічі, котра відбулася з новим прем'єр-міністром Британії. Так «у контексті військової допомоги Лондон наголошує, що допоможе в довгостроковій розбудові Збройних Сил України, а напередодні саміту НАТО у Вільнюсі працюватиме з членами Альянсу над «поглибленням оперативної сумісності України з НАТО і прискоренням переходу України на стандарти НАТО»». [22, с. 1189-1190]

Заснування українсько-британський відносин сягають ще козацької доби. Обидві країни поєднують демократичні цінності та прагнення до збереження своєї ідентичності не зважаючи на їх різні історії та географічне розташування. Всім цим фактам можна знайти підтвердження, коли Україна набувала незалежності в 1991 році. Підтримка у розвитку співпраці та дипломатичних відносин між країнами набуває великого значення у контексті поточних геополітичних подій.

Співпраця між Великою Британією та Україною має багату історичну спадщину, яка сягає 19-го та 20-го століть. Велика кількість подій, від збірок українських пісень у Лондоні до дипломатичних стосунків з Українською Народною Республікою, свідчать про інтерес і відносини між двома країнами. Проте політичні та геополітичні зміни, такі як Брест-Литовський договір і Друга світова війна, вплинули на розвиток відносин. Незважаючи на труднощі, українська громада Великої Британії продовжує відігравати важливу роль у взаєморозумінні та співпраці між двома країнами. Історія відносин між Англією та Україною позначена давніми зв'язками, пам'яттю козацького гетьмана Б. Хмельницького та розвитком дипломатичних відносин. Після проголошення незалежності Україна активно прагнула утвердити свої позиції на світовій арені, особливо в Європі, зосереджуючись на співпраці з Великобританією. Це підтверджує довгострокову зацікавленість і бажання двох країн співпрацювати та розвивати відносини в багатьох сферах.

Наприкінці ХХ століття Україна та Британія визначили спільні цілі та завдання з урахуванням власних зовнішньополітичних потреб. Розвиток кооперації відбувається в умовах складних геополітичних змін. Важливого значення набуло підписання міжнародних угод, особливо у сфері ядерної безпеки. Україна зміцнила свої позиції на світовій арені, спираючись на партнерство з Великобританією та іншими країнами. Розуміння своїх

геополітичних інтересів та співпраця з ключовими країнами світової політики стали важливими чинниками, які допомагають Україні знайти своє місце у світі.

3.2. Зовнішньо-політична допомога Великої Британії на початку повномасштабного вторгнення росії в Україну та подальші перспективи розвитку відносин Україна – Велика Британія.

Взагалі Британія не є країною, що постачає найбільше зброї для Українського керівництва у війні. Проте країна надала для нас надважливі протитанкові комплекси Javelin, та NLAW, окрім цього Starstreak, Breamstone, а також системи залпового вогню M270, що є великою допомогою для України у захисті своїх територій. Тисячі українських військових займаються підготовкою з використання зброї НАТО. У англійських військових базах викладають британські інструктори, також є інструктори з Канади та інших європейських країн. Включно з іншою допомогою, Велика Британія надає фінансову допомогу Україні. За час прем'єрства Б. Джонсоном уряд прийняв рішення запустити програму «Дім для України». Основна ідея подібної ініціативи, зробити платформу для пошуку українцями британського спонсора, котрий зможе їх розташувати та реалізувати отримання візи задля уникнення проблематичного влаштування на роботу, а також можливості бути на території країни впродовж 3 років. [23].

Велика Британія підтримує європейські амбіції України та створює платформи для кращого співробітництва між країнами. Угоду про партнерство та вільну торгівлю було підписано у жовтні 2020 року, це є показником того, що Британія була зацікавлена у співпраці з Україною ще до початку повномасштабного вторгнення. [23, с. 49-50]

У сучасних умовах Великобританія має усталену позицію, яка стосується підтримки України – такі дані, мають дослідники НУОУ ім. Івана Черняхівського, у тому числі в рамках міжнародних світових організацій. Великобританія також є членом Ради Безпеки ООН на зустрічах якої, часто говорить про підтримку та необхідність допомоги Україні. Окрім цього, вона регулярно виступає із заявами про захист судноплавства на території Чорного моря, анексії АР Криму, а також незаконних дій Росії.

Після інциденту, що відбувся в Солсбері відбулася активація, адже тоді російські дії зачепили саму Британію. Країна працює над наданням великої кількості спеціалізованої технічної допомоги, котра спрямовується конкретно на внутрішнє реформування, підтримки незалежності ЗМІ, засобами для боротьби за корупцією та участь в збільшені підтримки та розвитку для ЗСУ. Її допомога є надважливою та дуже цінною для керівництва та народу України у війні проти злочинного режиму Путіна та дій, які він проводить на територіях суверенної України.

Неправомірне вторгнення Росії на українську територію погано вплинуло на плани всебічного співробітництва сторін, перш за все щодо військово-технічного співробітництва в Чорноморському регіоні, згідно з яким розвиток українського флоту передбачався за кошт ресурсів Великобританії. Одним з досягнень став реальний досвід минулої довгої роботи британських військових інструкторів, окрім цього великій кількості сумісних навчань у військовій сфері, що проводилися на полігонах двох держав, враховуючи доєднання інших країн, що входять до складу НАТО.

Пряма британська військова допомога є найбільш доцільним і ефективним заходом з початку повномасштабного конфлікту, враховуючи також методи гуманітарної допомоги. Особливо це необхідно в умовах масованого наступу, інтенсивних бойових дій і значної шкоди мирному населенню.

В українсько-британських відносинах, з огляду на їх аналіз є великі перспективи. Українсько-британська дипломатична сфера також є платформою для потенційного співробітництва та розвитку на користь обох держав. Подібна дипломатія є важливою частиною новітнього міжнародного політичного простору, тому забезпечення дій задля її розвитку можуть принести великий сенс не тільки для обидвох країн, але й створити умови задля покращення світової системи загалом.

У 2022 р. була запущена ініціатива про створення нового альянсу за участю України, Великобританії та Польщі. Подібне важливе військово-політичне партнерство було встановлено через тристоронню співпрацю для протидії російській загрозі та колективного зміцнення європейської безпеки. Поруч з цим британський уряд наголошує, що вирішення проблеми економічного відродження України не можна відкладати до закінчення конфлікту. Справа настільки критична, що потрібно негайно вжити заходів і продовжувати зусилля з часом є обов'язковими. Англійські компанії продемонстрували гідне похвали прагнення та відданість наданню допомоги Україні на шляху відновлення.

Технічна індустрія України має стати центром сучасної інноваційної економіки країни, що розвивається. Незважаючи на триваючу війну та часті атаки, у 2022 році сектор ІТ розширив свій експорт, досягнувши нового рекорду в 7,34 мільярда доларів, як повідомили професійні асоціації. Таким чином, уряди України та Великої Британії схвалили та підписали дві запропоновані схеми:

- Започаткування нового українсько-британського TechBridge передбачає створення спільної платформи для об'єднання технологічного та технічного секторів. Велика Британія та Україна прагнуть посилити співпрацю, креативність та полегшити бізнес-перспективи.

- Представлення платформ Business Bridge Ukraine включає розробку додатку для компанії, щоб ідентифікувати та зв'язатися з потенційним партнером, пропонуючи основні послуги для свого бізнесу.

Крім того, між Великою Британією та Україною було підписано угоду про цифрову торгівлю, яка має гарантувати оптимізацію бізнес-процесів як британських, так і українських компаній. Завдяки використанню електронних транзакцій та електронних підписів, окрім інших інструментів, імплементація угоди дозволить економніше та ефективніше вести бізнес. Подібна торгова угода буде впливати на забезпечення розвитку нових перспектив, співпраці, обміну досвідом і зміцненню відносин. [20, с. 590-591]

Зовнішньо-політична допомога Великобританії та початку повномасштабного вторгнення росії в Україну була хоч і не найбільшою з постачанням зброї, але забезпечила важливими комплексами для протидії та захисту території. Варто виокремити значну політичну допомогу від лідерів Британії, а саме Бориса Джонсона, який створив високі стандарти для співпраці та підтримки України шляхом ініціювання нового безпекового альянсу та угоди с партнерами.

Великобританія підтримує Україну в міжнародних організаціях і говорить про необхідність допомоги країні. Після інциденту в Солсбері країна збільшила надання технічної допомоги для реформ, захисту ЗМІ та боротьби з корупцією. Британія протистояла російській агресії та надавала значну підтримку, включаючи військову допомогу, яка виявилася ефективною для захисту від нападів Росії. Надання Великобританією зброї та технічної підтримки сприяє підвищенню обороноздатності України. Така підтримка є життєво важливою для України в боротьбі з російською агресією та зміцненні національної безпеки.

Україна та Велика Британія мають партнерські відносини, що підтверджується спільною підтримкою Великобританією інтересів України. Великобританія бере активну участь у захисті України в міжнародних організаціях та надає підтримку в різних сферах, зокрема гуманітарній, дипломатичній та військовій. Утворення нового альянсу з Польщею є важливим кроком у збереженні європейської безпеки. Дипломатичне поле також відкриває перспективи для подальшої співпраці та розвитку. Зусилля британського бізнесу допомогти Україні в економічному розвитку демонструють глибоке розуміння важливості підтримки країни у конфлікті. Україна та Британія прагнуть зміцнити співпрацю у сфері техніки та технологій, що може стати важливим кроком для розвитку обох країн. Такі ініціативи, як створення спільної платформи TechBridge і підписання угоди про цифрову торгівлю, сприяють зміцненню ділових відносин і створюють нові можливості для зростання. Дипломатичні відносини між країнами відіграють важливу роль у підтриманні європейської безпеки та розвитку глобальних ініціатив. Співпраця між Великою Британією та Україною має потенціал сприяти успішному розвитку обох країн і впливати на глобальні події.

Українсько-британські відносини мають глибокі історичні коріння, що сягають ще козацької доби. Ці дві країни об'єднують демократичні цінності та прагнення до збереження своєї ідентичності, незважаючи на іншу історію та географічне розташування. Важливим етапом у розвитку відносин стала незалежність України в 1991 році. Співпраця між цими країнами орієнтується на спільні цілі та завдання, зокрема на геополітичній арені відчуває труднощі та зміни у світі, обидва держави активно розвивають співпрацю у багатьох сферах, зокрема технологічній, торговельній та дипломатичній. Підписання міжнародного договору, спільні ініціативи та підтримка у складних міжнародних ситуаціях свідчать про важливість та актуальність

українсько-британського партнерства. Ці відносини є кількома елементами не лише для двох країн, а й для стабільності та розвитку в Європі та світі загалом. Розуміння власних інтересів та співпраця з ключовими гравцями світової політики стають основними стратегічними факторами успішного розвитку України в сучасному світі.

Комплексний аналіз перспектив розвитку українсько-британських відносин розкриває глибокі та стратегічно важливі аспекти між Україною та Великою Британією, особливо в контексті геополітичних подій останніх років. Велика Британія продемонструвала значну підтримку Україні, як у політичному, так і у військовому плані, надаючи зброю та технічну допомогу для покращення обороноздатності та спроможності України у сфері безпеки. Підписання міжнародних угод та ініціатив з українськими партнерами, а також підтримка в міжнародних організаціях свідчать про глибоке розуміння та спільні інтереси у співпраці. Дипломатичні зусилля та спільні ініціативи в різних сферах, від військової до економічної, відкривають нові перспективи для розвитку та зміцнення відносин. Україна та Велика Британія прагнуть не лише зміцнювати співпрацю, а й впливати на глобальні справи та забезпечувати стабільність у регіоні та світі. Їхня співпраця має потенціал стати джерелом нових можливостей для обох країн і вплинути на майбутній розвиток глобальної політики та економіки.

ВИСНОВКИ

В процесі дослідження даної проблематики відповідно до поставлених завдань, можна зробити наступні висновки

1. Досліджено історико-геополітичні передумови та основні етапи формування зовнішньополітичної діяльності Великої Британії. Виявлено, що архітектура глобальної політики безпеки за останнє десятиліття стала важливим інструментом для запобігання конфліктам і забезпечення стабільності на міжнародному рівні. Великобританія відіграє ключову роль у підтримці

миротворчих місій, таких як ООН, ЄС і НАТО, демонструючи свою лідерську роль у світовій політиці. Проте сучасні реалії вимагають нових підходів, оскільки загрози безпеці поширюються на різні куточки світу. Тому стратегічна орієнтація Британії зазнала певних змін.

2. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення реалізації зовнішньої політики Великої Британії. Доведено, що правова система безпеки Великобританії, включаючи стратегічне планування, спрямована на боротьбу з міжнародними викликами, включаючи тероризм. Правові та політичні ініціативи у сфері національної безпеки ведуть до заходів із забезпечення дотримання правових норм і збільшення обміну інформацією. Постійне вдосконалення верховенства права та стратегічного планування необхідні для забезпечення національної безпеки та стабільності, особливо в контексті зростання глобальних викликів і загроз.

3. Висвітлено та проаналізовано причини та наслідки Brexit. Виявилось, що вихід Великої Британії було неминучим наслідком складних відносин з Європейським Союзом. Це рішення мало значний вплив на економічну та політичну ситуацію в двох регіонах. Тереза Мей і Борис Джонсон зробили важливі кроки для досягнення Brexit, і угода Великобританії та ЄС є важливим компромісом у формуванні нових відносин. Аналіз ВВП Великої Британії у 2022 році показує поступове та активне відновлення, навіть на тлі російської агресії та промислових втрат. Розширення експорту на ринок Азіатсько-Тихоокеанського регіону стає новою можливістю для зростання. Незважаючи на євроскептицизм і внутрішні розбіжності, Великобританія використала Brexit як можливість захистити свої інтереси та зміцнити свої культурні та національні цінності.

4. Охарактеризовано трансформацію співробітництва між ЄС та Великобританією щодо врегулювання питань безпеки та оборони після

Брекзиту. Ці два процеси взаємопов'язані між собою і залежні один від одного. Аналізуючи взаємодію Великої Британії, Європейського Союзу та НАТО у сфері безпеки, стає зрозуміло, що Велика Британія відіграє ключову роль у налагодженні відносин та розподілі влади між організаціями. Це позиція країни як прибічника атлантизму та союзника США визначає формування стратегічної та політичної структури регіону. Однак неспроможність держав ЄС збільшити свої військові ресурси та опір атлантистів, головним чином Англії, призвели до провалу самоврядування в політиці спільна зовнішня політика та політика безпеки. Вихід Великої Британії з ЄС може створити нові можливості для розвитку спільної зовнішньої політики та політики безпеки, але водночас це може послабити політичні та військові можливості ЄС та це ще більше може ускладнити відносини країни з ЄС.

5. Визначено подальші перспективи розвитку Україна – Велика Британія. Українсько-британські відносини відзначені глибокими історичними коренями та спільними демократичними цінностями, які об'єднують ці дві країни. На відміну від різних історій і географічного положення, Україна та Британія розвивають співпрацю в багатьох різних сферах, таких як технології, торгівля та дипломатія. Підписання міжнародних угод та ініціатив свідчить про глибоке порозуміння та спільні інтереси між двома країнами. Важливість цього партнерства підкреслюється в контексті поточних геополітичних викликів, коли Велика Британія підтримує Україну у політичному та військовому планах. Спільні дипломатичні зусилля та ініціативи в різних сферах створюють нові перспективи співпраці та впливають на розвиток світової політики та економіки. Це не тільки зміцнює відносини між Україною та Британією, а й сприяють стабільності та розвитку Європи та світу загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. CODNER, Michael; CLARKE, Michael (ed.). A Question of Security: The British Defence Review in an Age of Austerity. Bloomsbury Publishing, 2011. С. 21-32
2. CODNER, Michael; CLARKE, Michael (ed.). A Question of Security: The British Defence Review in an Age of Austerity. Bloomsbury Publishing, 2011. С. 7-19
3. HILL, Christopher. The future of British foreign policy: Security and diplomacy in a world after Brexit. John Wiley & Sons, 2019. Стр 87-92

4. HILL, Christopher. The future of British foreign policy: Security and diplomacy in a world after Brexit. John Wiley & Sons, 2019. Стр 97-98
5. ВОЛОДИНА, М. О. НАТО в системі домінуючих пріоритетів зовнішньої політики США та Великої Британії в 1990-ті роки. Історичні записки, 2012, 35: 24-32. Стр 24-28, 30
6. ГАВІНСЬКА, І.-МС. Співробітництво Великої Британії та Європейського Союзу після Брекзиту: умови та перспективи (Cooperation of the United Kingdom and the European Union after Brexit: conditions and prospects). Наукові записки студентів та аспірантів. Серія «Міжнародні відносини», 2020, Вип. 5: 127-133. Стр 128-132
7. ГОЛОВЧУК, Юрій. МІЖУРЯДОВІ БЕЗПЕКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ. НОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ. GLOBAL AND REGIONAL DIMENSIONS OF INTERNATIONAL SECURITY, 2019, 208.
8. ГОРОДНІЧУК, А. В.; ДЖОЛОС, С. В. Питання реформування права вето Ради Безпеки ООН. Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка–2019»/XXI Всеукраїнська наукова конференція молодих учених, 2019, 21-22. Стр 21
9. ГРУБІНКО, Андрій Васильович. Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990-2016 рр.). 2017. Стр 104-420
10. ГРУБІНКО, Андрій Васильович. Європейський Союз після Brexit: продовження історії. 2021. Стр 86-113
11. ГРУБІНКО, Андрій Васильович. Роль Великої Британії у процесі формування відносин ЄС–НАТО: історія і сучасність. 2020. Стр 25-32

12. ГРУБІНКО, Андрій Васильович. Участь Великої Британії у спільній зовнішній політиці і політиці безпеки ЄС в українській історіографії. 2016. Стр 3
13. ГРУБІНКО, Андрій Васильович. Формування Спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС на етапі прийняття Маастрихтського договору: позиція Великої Британії. ВІСНИК, 2012, 25. Стр 25-34
14. ГРУБІНКО, Андрій; БУГЛАЙ, Наталія. Історичний шлях українсько-британських відносин (до 30-річчя стратегічного партнерства). Український історичний журнал, 2022. Стр 208-210
15. ДЖУРИНСЬКА, С.; КОВАЛЬЧУК, С. Взаємодія Великої Британії та США в рамках НАТО. Гілея: науковий вісник, 2013, 73: 363-364. Стр 1-9
16. ДИТЮК, В. З.; ЄСІМОВ, С. С. Особливості нормативно-правового регулювання забезпечення публічної безпеки в країнах Європейського Союзу. Вісник Національного університету Львівська політехніка. Серія: Юридичні науки, 2015, 827: 17-23. Стр 21-22
17. ІВАЩЕНКО, Андрій; ВЕРБИЦЬКИЙ, С. Нормативно-правове забезпечення стратегічного планування (з досвіду Великої Британії і США). 2006. Стр 141-144
18. КАВИН, Святослав; КАВИН, Богдан. СУЧАСНА МОДЕЛЬ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН. GLOBAL AND REGIONAL DIMENSIONS OF INTERNATIONAL SECURITY, 302.
19. КИБІЧ, Яна. Навіщо британцям Brexit: причини та наслідки. Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини, 2020, 84-86.

20. Козицька Г.; КИРИЛОВ, М. М. УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. Рекомендовано до видання Вченою радою Національного університету «Запорізька політехніка»(Протокол № 3 від 06.11. 2023 р.), 2023, 589. Стр 590-591
21. ЛЕБЕДЕНКО, О. С. Україна та Велика Британія–політичний вектор (1991-2005 роки). Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Міжнародні відносини.–2008.–Режим доступу: <http://www.kumu.edu.ua/vmv>, 7.
22. ЛЕВДЕР, Андрій. ПОЛІТИЧНА ПОЗИЦІЯ ОЧІЛЬНИКІВ УРЯДІВ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ЩОДО ВІЙНИ РФ В УКРАЇНІ: ЗМІСТ І РЕТРОСПЕКТИВА ФОРМУВАННЯ. Актуальні питання у сучасній науці, 2023, 11 (17). Стр 1189-1190
23. РУДЕНКО, Катерина Володимирівна. Зовнішня політика кабінету Б. Джонсона: здобутки та прорахунки. 2022. Стр 46-63
24. С.С. Ніколаєнко. БРЕКСІТ: ПРИЧИНИ ТА МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ВИХОДУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ З ЄС. Стр 308-312.
25. СКЛЯРЕНКО, Крістіна. Політико-правова співпраця України та Великобританії на початку ХХІ століття. Емінак, 2017, 2 (2): 81-85.
26. СТУЖУК, Ю. Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського, 2022, 135-140. Стр 135, 137-139
27. ХОСТЮК, І. В. Ретроспектива формування міжнародно-правового статусу постійних членів Ради Безпеки ООН. Часопис Київського університету права, 2018, 4: 336-340. Стр 336

28. ЧЕКМАК, Валерія Іванівна. Вихід Великої Британії з Європейського Союзу: реальність та прогнози. 2022. Стр 44-45
29. ЧЕРІНЬКО, Ігор. Українсько-британські відносини: історія та сучасність. 2009. Стр 314
30. ШАРОВ, О. М. Brexit: «плюси» та «мінуси» для глобальної геоекономіки. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/tezi_sharov-om.pdf, 2019. Стр 2-3
31. ШЕВЧЕНКО, А. В. Майбутнє стратегії «Глобальна Британія» у зовнішній політиці Сполученого Королівства в період постбрексіту. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса, 2021, 1.13: 97-101. Стр 98
32. Юрчишин В. ВЕЛИКА БРИТАНІЯ ПІСЛЯ ВРЕХІТ — НЕ ВСЕ ПРОПАЛО. Аналітична записка. Razumkov centre. Київ. 2022. Стр 3-7